

Zriaďovateľ: Kruh sedmokráska, Sokolská 1508/20, 96001 Zvolen

Školský vzdelávací program Sedmokráska

Názov materskej školy:

Dátum prerokovania ŠkVP v pedagogickej rade:

Dátum prerokovania ŠkVP v rade školy:

Dátum vydania ŠkVP:

Schválené zriaďovateľom dňa 18.12.2010

Michal Tokár
predseda Kruhu Sedmokráska

OBSAH

1. CIELE A POSLANIE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA.....	3
2. STUPEŇ VZDELANIA.....	3
3. ZAMERANIE MATERSKEJ ŠKOLY	3
4. DĹŽKA DOCHÁDZKY A FORMY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA	8
5. UČEBNÉ OSNOVY	8
5.1. VYMEDZENIE POJMOV	10
5.1.1. Kľúčové pojmy vo waldorfskej pedagogike	10
5.1.2 Činnosti	13
5.2. DENNÝ RYTMUS	19
5.3. TÝŽDENNÝ RYTMUS (Hlavná umelecká činnosť).....	22
5.4. OBSAHOVÉ CELKY	24
6. VYUČOVACÍ JAZYK	28
7. SPÔSOB, PODMIENKY UKONČOVANIA VÝCHOVY A VZDELÁVANIA A VYDÁVANIE DOKLADU O ZÍSKANOM VZDELANÍ.....	28
8. PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE.....	29
9. MATERIÁLNO-TECHNICKÉ A PRIESTOROVÉ PODMIENKY MATERSKEJ ŠKOLY	29
10. PODMIENKY NA ZABEZPEČENIE OCHRANY ZDRAVIA PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ.....	31
11. VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA DETÍ	31
VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA ZAMESTNANCOV ŠKOLY	31
12. POŽIADAVKY NA KONTINUÁLNE VZDELÁVANIE PEDAGOGICKÝCH A ODBORNÝCH ZAMESTNANCOV	32

1. CIELE A POSLANIE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Pri výchove dieťaťa budeme vychádzať z poznania, ktoré vníma vyvíjajúceho sa človeka nielen na povrchu podľa jeho vonkajších prejavov, ale báda aj v skrytých hĺbkách ľudskej prirodzenosti človeka (vedeckého poznávania fyzických, duševných a duchovných skutočností sveta).

Stanovené ciele sú v súlade so všeobecnými cieľmi ustanovenými v Štátnom vzdelávacom programe (ŠtVP), cieľmi výchovy a vzdelávania ustanovenými v školskom zákone a v súlade so zameraním materskej školy.

Hlavným cieľom ŠtVP predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu perceptuálnomotorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti. Východiskom je jedinečnosť dieťaťa, aktívne učenie a začleňovanie do skupiny a kolektívu.

Učenie chápeme v predprimárnom vzdelávaní viac ako výchovu a poznávanie napodobňovaním, nie ako memorovanie či rozumové poznávanie.

Poslaním výchovy v ŠkVP Semokráska je vytvoriť podmienky pre zdravý, celostný vývin detí v zmysle prirodzenej výchovy a vzdelávania detí, opierajúc sa o poznanie o človeku a svete a rozvíjať tak jedinečnú, neopakovateľnú osobnosť dieťaťa. Toto poznanie vychádza z pedagogiky R.Steiner, Waldorfskej pedagogiky, duchovno-vedného výskumu a nadväzuje na Slovanú kultúru.

Ciele:

- vytvoriť bezpečné prostredie, chránené pred vonkajšími vplyvmi, voči ktorým sa ešte deti nedokážu brániť
- mať hlboký vnútorný záujem o dieťa
- pozorovať v čom sa chcú deti sami rozvíjať a pomáhať im v tomto osobnom raste
- rešpektovať vekové a individuálne predpoklady dieťaťa. Vek dieťaťa je východiskom pre voľbu pedagogického postupu a prístupu učiteľa
- rozvíjať v dieťati celého človeka (celostný princíp), ako v oblasti kognitívnej (myslenie), tak aj v emocionálnej (cítienia a prežívania) a konatívnej (vôle)
- dať deťom čo najviac zdravých vzorov, obrazov správania k napodobňovaniu
- podnecovať deti k vlastnému konaniu pravidelným opakovaním činností, rytmom

2. STUPEŇ VZDELANIA

Predprimárne vzdelanie získa dieťa absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v materskej škole (stupeň vzdelania ISCED 0). Dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania.

3. ZAMERANIE MATERSKEJ ŠKOLY

Naša materská škola pracuje podľa princípov waldorfskej pedagogiky a radí sa tak k alternatívnym materským školám na Slovensku ale i vo svete. Waldorfská pedagogika vznikla na podnet rakúskeho filozofa a pedagóga Rudolfa Steinera (1861-1925) a jeho idey o úlohe vzdelávania a školy v

spoločnosti. Na tomto základe bola založená prvá škola tohto typu pre deti robotníkov podniku Waldorf Astória v Stuttgarte (1921).

Základnou požiadavkou bolo, aby waldorfská škola a materská škola boli organizované ako slobodné inštitúcie, nezávislé od momentálneho spoločenského usporiadania, ktoré rozvíjajú v dieťati individuálne vlohy, tvorivý duševný a duchovný potenciál. Týmto naznačeným spôsobom je waldorfská pedagogika po desaťročia rozvíjaná v jednotlivých krajinách vzhľadom na miestne, časové a kultúrne podmienky danej spoločnosti.

Podľa princípov waldorfskej pedagogiky sa snažíme v predškolskom veku poskytnúť dieťaťu čo najširšiu ponuku toho, čo rozvíja jeho vôľu, cítenie a myslenie.

Rozvíjanie vôle sa uskutočňuje už tým, že dieťaťu nebránime v jeho aktivite a iniciatíve, ale že vytvárame vhodné prostredie a podnety, ktoré by dieťa mohlo uchopiť. Dieťa je vo svojej podstate činné a hravé. Chce sa hneď zapojiť, tvoriť, pomáhať... Základom je napodobňovanie, ktoré dieťa „núti“ uskutočniť to, čo sa deje v jeho okolí. Aktivity a činnosti, ktoré sa vo waldorfskej materskej škole organizujú, majú na zreteli túto prirodzenú vlastnosť dieťaťa a vychádzajú z nej. Počas celého dňa podporujú dieťa v jeho aktivitách a pomáhajú mu ich zvládať.

Cítenie dieťaťa sa obohacuje a rozvíja predovšetkým spolužitím v triede, v materskej škole vôbec, prostredníctvom vzájomných vzťahov a pôsobením umenia. Deti sa prirodzene stretávajú s pravidlami, ktoré platia v spoločnosti ľudí. Napr. pri slávnostiach a spoločných chvíľkach (vítanie dňa, rytmicko-pohybový kruh, rozprávka...) si deti prirodzene osvojujú sociálne pravidlá správania sa. Pôsobením príkladu učiteľa môžu spoznávať, čo je to pomoc druhému, riešenie vzniknutých situácií a pod. Deťom pomáhame rozvíjať sa prostredníctvom umenia ako pedagogického, tvorivého prístupu učiteľa a ako umeleckých aktivít, ktorých sa deti zúčastňujú (proces prípravy, samotného tvorenia a ukončenia).

Proces myslenia je u dieťaťa predškolského veku vo vývoji. Dieťa len postupne začína abstraktnejšie myslieť. Jeho vnímanie a poznávanie je viazané na konkrétne veci.

Všetky pohybové, umelecké a pracovné aktivity nepriamo rozvíjajú aj procesy myslenia, predovšetkým jemná práca ruky a prstov. To, čoho sa dieťaťu v prvom sedemročí dostáva na fyzickej úrovni, sa neskôr mení (princíp metamorfózy) a rozvíja na úrovni duševných schopností. Učenie dieťaťa v predškolskom veku je viazané na vlastný, vôľový zážitok. Dieťa podnecujeme s jeho schopnosťami k tomu, aby s odvahou a entuziazmom prenikalo do sveta a života a pôsobilo v ňom vlastnou tvorivou fantáziou, iniciatívou a aktivitou.

Vývojové fázy z pohľadu waldorfskej pedagogiky.

Waldorfská materská škola vychádza z antropozoficko-antropologického poznania vývinových období dieťaťa. S týmto zreteľom rozpoznala a pozoruje v živote človeka etapy s periodicitou približne sedem rokov. Každá etapa má svoju kvalitu, pôsobia v nej iné procesy, tvorivé sily a schopnosti:

- Prvé sedemročie - rozvíja sa predovšetkým fyzické telo (telesný vývoj dieťaťa)
- Druhé sedemročie - „školské obdobie“ - bohatý duševný život
- Tretie sedemročie - v popredí je rozvoj myslenia, schopnosti vlastného úsudku a postojov, vytváranie hodnotového systému človeka.

V prvom sedemročí – t.j. v období, kedy dieťa navštevuje materskú školu, pedagóg vo waldorfskej materskej škole ešte nepôsobí priamo na kognitívne utváranie postojov, úsudkov a

názorov. Činí tak nepriamo, cez vlastný vzor a napodobňovanie, čo dieťa prijíma hlboko až do vlastného fyzického členenia organizmu. To sa neskôr stáva zdravým základom pre formovanie vlastného usudzovacieho aparátu jedinca.

Vývin dieťaťa do 7.roku

Dieťa od narodenia do siedmeho roku prejde jedinečnou cestou k napĺňaniu vlastnej individuality. Počas tejto doby sa naučí toľko, čo sa v priebehu života už v takom rozsahu nezopakuje. Nielen po stránke poznávacej, ale aj po stránke ľudskej, ako polozenie základov hodnotovej orientácie dieťaťa.

Od narodenia až do siedmeho roku sa u dieťaťa vyvíja predovšetkým fyzické telo. Spolu s priberaním na hmotnosti a rastom do výšky sa budujú aj jeho vnútorné orgány a ich funkcie. S rozvojom telesnosti dieťa získava lepšiu schopnosť koordinácie, je pohyblivejšie, zručnejšie, vytrvalejšie. Vlastný vývoj fyzického tela pomáha dieťaťu v osamostatňovaní sa. Schopnosť samostatne sa o seba postarať dáva pocit spokojnosti. Dieťa je slobodnejšie, nezávislejšie od ľudí a okolia. Ide o to, aby sa vlastné telo stalo dieťaťu „poslušným nástrojom“, ktorý bude slúžiť jeho potrebám a záujmom a pomôže mu ich uskutočňovať. Preto všetky aktivity vo waldorfskej materskej škole slúžia k tomu, aby pomohli dieťaťu plne uchopiť vlastnú telesnosť, obrazne povedané preniknúť ju až do končekov prstov na rukách a nohách.

Súčasne s telesným rozvojom sa v dieťati prebúda a rozvíja schopnosť poznávať a myslieť. Svoje poznatky dieťa získava cez napodobňovanie, cez stotožnenie sa, čo dieťa prežíva v predškolskom veku veľmi intenzívne. Nedokáže však ešte rozlišovať a triediť podnety na vhodné a nevhodné. To je úlohou dospelého, aby predkladal deťom podnety a veci primerané a hodné napodobňovania. Aby bol sám pre dieťa vzorom, príkladom pre napodobňovanie.

V čase do 7 rokov je dieťa veľmi vnímavé, hovoríme, že je ako jeden zmyslový orgán. Prostredníctvom svojich zmyslov prijíma podnety z okolia. Neobmedzuje sa len na pozorovanie a vnímanie vonkajších, viditeľných prejavov, ale preniká do hĺbky. Samotný príklad dospelého vníma celistvo, to znamená nielen vonkajší prejav, ale aj vnútorné motívy. Toto jemnejšie vnímanie tvorí základ neskoršieho morálneho prežívania.

Spoločenský život prináša dieťaťu uspokojenie. Dieťa je spokojné, keď je v kruhu iných detí. Je to jeho prirodzená potreba, ktorú materská škola plne uspokojuje. Radosť z blízkosti druhého posilňujú slávnostné a spoločné chvíľky, ktoré sú každodennou súčasťou života waldorfskej materskej školy. Tieto momenty deti stmelujú a podporujú ich radosť z prežívania, pomáhajú vytvárať vzájomné vzťahy a väzby. Prežívanie dospelého je hlbokým vnútorným zážitkom aj pre dieťa a podnetom k napodobňovaniu.

Podrobnejšie členenie vývojových fáz prvého sedemročia.

Obdobie do 3. roku

V prenatálnom období je dieťa chránené telom matky. Materské lono tvorí ochranu pred vplyvmi vonkajšieho prostredia. Po príchode na svet je dieťa už priamo vystavené vonkajšiemu okoliu. Úloha dospelého spočíva okrem iného v tom, že pripraví prostredie a okolie dieťaťa tak, aby slúžilo jeho potrebám a ochrane. Nemecký spisovateľ Jean Paul Friedrich Richter povedal podivuhodné slová: „V prvých troch rokoch života sa človek naučí pre život omnoho viac ako vo všetkých troch akademických rokoch.“ Predovšetkým prvé tri roky života, ale potom tiež ďalšie roky až do siedmeho roku sú pre celkový vývin človeka veľmi dôležité. (Rudolf Steiner: Chôdza, reč, myslenie. Hra GA 307 6. prednáška z 10. 8. 1923). Je dôležité, aby dieťa prešlo všetkými štádiami vývinu, pretože každý stupeň prináša prípravu a rozvoj schopností potrebných pre stupeň nasledujúci.

V prvých troch rokoch života sa u dieťaťa rozvíjajú činnosti, ktoré sú rozhodujúce pre celý život: chôdza, reč, myslenie. Počas prvého roku sa dieťa učí chodiť. Jeho telo sa preorientováva z horizontálnej polohy do vertikálnej, prekonáva zemskú príťažlivosť. Prostredníctvom chôdze dieťa ovláda fyzický priestor. Dieťa sa tak dostáva do bližšieho kontaktu s okolitým svetom. Je to prvotný druh komunikácie. Sú to prvé samostatné kroky s rukami natiahnutými k dospelému, radostný výraz v tvári. Aj bez slov dospelý môže pochopiť význam tohto gesta, v samotnom pohybe sa už skrývajú prvé slová. Zatiaľ je to len vnútorný rečový prejav s niekoľkými málo navonok vyjadrenými slovami.

Počas druhého roku života si dieťa osvojuje reč. Tá sa vyvíja z orientácie v priestore, z prvých pohybov, z toho ako sa učilo chodiť. Tým získava špecifickú ľudskú nezávislosť v duševno-sociálnej oblasti, vstupuje do sveta ostatných ľudí. Kvalita reči má len prvotný charakter, dieťa napodobňuje dospelého a spočiatku je to len akési „džavotanie“. Dieťa potrebuje teraz počuť reč, ktorá je skutočne rečou dospelých. Máme rozprávať tak ako sme v živote zvyknutí rozprávať, aby sme pomohli správne rozvinúť reč u dieťaťa. Pravdivosť u dospelých v tom čo hovoria, ale aj v konaní, v cítení, v myslení je dôležitým výchovným prostriedkom v tomto období.

Až okolo tretieho roku sa v reči začína uplatňovať myslenie. Ide o vedomé spájanie pojmov, pochopenie ich významu, čím sa reč stáva pojmovou. Jasnosť a zrozumiteľnosť dospelého je dôležitým predpokladom, keď sa dieťa učí myslieť.

V prvých troch rokoch je to najmä rodina, ktorá vychováva dieťa. Má veľkú úlohu: napomôcť vytvoriť pevné a zdravé základy, na ktorých by mohlo dieťa budovať spolu s vychovávateľmi, až kým sa z neho stane samostatne mysliaci, cítiaci a konajúci človek.

Obdobie 3. až 4. roku

Okolo tretieho roku sa vyraňuje vlastné Ja dieťaťa. Je to čas, keď dieťa prežíva radosť hovorením „nie“, hovoríme o prvom období vzdoru. Dieťa zažíva hranice medzi sebou a svetom, začína odlišovať svoj svet od okolia. Do tohoto obdobia spadajú aj prvé skutočné spomienky človeka. Po prvom období vzdoru je dieťa pripravené na vstup do materskej školy. Je to obdobie keď mu už nestačí iba domáce prostredie, chce byť kontaktované a konfrontované aj s inými ľuďmi a deťmi. Dieťa sa tak postupne zaraďuje do spoločenstva, ktoré je ešte veľmi mladé, nové, ale nesie v sebe veľký potenciál pre budúcnosť, keď sa stretne vo veľkom spoločenstve dospelých. Waldorfská materská škola dáva priestor k všestrannému rozvoju tohto potenciálu.

Napriek tomu, že sa dieťa osamostatňuje (väčšina detí začína navštevovať materskú školu), je ešte veľmi úzko spojené s okolím. Dieťa len začína chápať súvislosti, ktoré sa okolo neho dejú. Vie už vo svojich predstavách veci pomenovať a chápať, ale v citovej oblasti je úplne naviazané na okolie. Najvýraznejšie je to viditeľné pri detskej hre (napr. troj-štvorročné dievčatko sa chce hrať s tou istou hračkou ako skupinka starších dievčat. Učiteľ môže síce povedať dievčatám aby nechali hračku menšiemu dievčatku a zobrali si niečo iné, ale dievčatko prestane mať o ňu záujem a hneď chce zase to, čo majú dievčatá.)

Toto obdobie je sprevádzané aj častým striedaním nálad radosti a smútku, čo môže vyznievať ako labilita v duševnom živote. V skutočnosti je to citová viazanosť na okolie, v ktorej dieťa bude postupne samostatné, napr. ako pri chôdzi, reči, myslení, sebaobslužných činnostiach... Vzhľadom k týmto okolnostiam je vhodné uvažovať o vytvorení skupiny len pre deti v tomto veku.

Fyzické telo (telesný vývoj) dieťaťa sa nachádza v období, keď (jeho telo) nevykazuje výrazné zmeny. Hlava už nie je taká dominantná. Miznú tzv. tukové vankúšiky, záhyby, postava je súmernejšia. Dieťa rastie najviac v oblasti trupu. Kroky sú ešte neisté, skôr pripomínajú cupkanie. Pohyby sú často nekoordinované. To, že nie je ešte tak skúsené v pohybe sa ukazuje aj v činnostiach a hrách.

Obdobie 4. až 5. roku

Významným začiatkom tohto obdobia je zrod tvorivej fantázie. Doposiaľ to bolo dieťa, ktoré sa spájalo s okolím, čo sa prejavovalo najmä v hre, ale aj v iných činnostiach; napr. vidíme často ako má dieťa v rukách kľúče, alebo predmet, ktorý často aj my sami používame. Hralo sa s tým, čo mu prišlo pod ruku, čo mali druhí.

Teraz môžeme nájsť dieťa - ako je ponorené do hry. V triede dokáže premeniť stôl na dom, prehodená látka sú dvere a nie je to len „akože dom“. Ak požadujeme od dieťaťa aby uložilo stôl, dieťa môže na naše počudovanie reagovať napr. otázkou: „A ako mám premiestniť tento dom“? Alebo sa na nás začudovane pozerá.

Je veľmi dôležité dieťa v tomto období pochopiť. Dieťa premieňa svoju fantáziu na skutočnosť. Učiteľ môže napomáhať tomuto tvorivému procesu hlbokou účasťou na hre a správnymi podnetmi, napr. rozprávanie rozprávok, ktoré skrývajú v sebe hlboké pravdy o človeku, o živote, o svete v ktorom žije a všetkom čo s ním súvisí. Ďalej zmysluplné každodenné činnosti ako je oprava hračiek, príprava stola pred jedlom, upratanie po práci, sadenie semiačok na jar, príprava činnosti, pečenie, umývanie riadu. To všetko sa odzrkadľuje v hrách a v činnostiach dieťaťa. Ku koncu tohto obdobia môžeme u dieťaťa pozorovať neúnavnosť pri činnostiach. Neustále niečo vzniká, následne to zruší a znovu sa pustí do činnosti. Znáмым príkladom je „pečenie pieskových koláčov“. Keď už niet miesto pre koláč a všetci ochutnali dieťa zhrnie piesok a znovu začína piecť. Tieto skutočnosti majú svoju súvislosť s rytmom (viď ďalej). Dieťa má vnútornú potrebu aby sa činnosti, deje opakovali. Tú istú rozprávku môže počúvať niekoľko dní, týždňov.

Fyzické telo (telesný vývoj) dieťaťa je vyrastenejšie, výraz tváre je stále detský. Dieťa rastie najmä v hrudnej oblasti. Hrudník prechádza plynulo do brucha, trup je oválny. Je to obdobie prvého vyplňovania. Končatiny sa vyťahujú, ale trup stále zostáva v popredí. To, čo sa deje v oblasti fyzického rastu môžeme pozorovať aj v prejavoch hier a činností. Dieťa sa rozvíja v citovej oblasti, začína sa hrať aj s kamarátmi, všima si priestor a druhých okolo seba.

Obdobie 5. až 7. roku

Ako v predošlých obdobiach aj tu sa objavuje nový prvok, ktorý môže učiteľ na dieťati uvidieť. Mení sa voľná hra, nápady k nej neprichádzajú už len ako vonkajšie podnety, prostredníctvom materiálu a detských zážitkov, ale z vnútorných predstáv dieťaťa. Do hry sú zapracované situácie a udalosti, ktoré sa stali počas uplynulých dní a týždňov a dieťa ich už cielene a plánovito zaraďuje do hry. Hra a činnosti dostávajú nový charakter. Je v nich náznak smerovania, určitého cieľa (napr. chlapci sa rozhodnú postaviť dráhu pre vlak. Všetko majú premyslené až na jeden detail - dvere, kadiaľ koľajnice prechádzajú slúžia na prechod aj iným deťom. Učiteľ musí použiť fantáziu a pochopenie pre chlapcov, ktorí sú stavbyvedúci, rušňovodiči a na druhej strane musí vnímať potreby ostatných detí. Je vhodné dohodnúť s chlapcami za akých podmienok je táto stavba možná - zabezpečiť prechod cez stavbu, vybudovanie malého mosta. Učiteľ pomôže chlapcom most vybudovať a tým je vyriešená situácia.)

Dieťa sa v tomto období dostáva do situácie, keď zistí, že sa nedá všetko tak uskutočniť ako si to vo svojej fantázii predstavilo. Tento zážitok neúspechu je daný tým, že prežíva prvýkrát dualitu „Ja“ a okolitý svet. Prežíva pocit osamelosti. Dieťa potrebuje pomoc dospelého, od ktorého očakáva, že dokáže urobiť to, čo nie je v jeho silách (napr. opraviť pokazenú hračku, pomôcť vyriešiť prechod cez stavbu, odpovedať na rôzne otázky.) Proces napodobňovania začína pomaly ustupovať a pristupuje nový fenomén - nasledovanie autority.

Zmeny vo fyzickom vývine (telesný vývoj) môžeme u dieťaťa tohto veku vidieť v oblasti celkového vzrastu. Zostáva mu ešte tvár dieťaťa ale celkový vzrast sa mení. Predlžujú sa končatiny, zvyrazňujú sa svaly. Nastáva prvé výraznejšie predlžovanie. To, čo sa ukazuje ako dokonalejšie vo fyzickom tele (pohyby sú koordinovanejšie, rozvíja sa beh, chôdza je istejšia a pevnejšia, lepšia

rovnováha, vyvinutejší zmysel pre hmat) sa prejavuje aj v činnostiach dieťaťa. Činnosti začínajú byť cieľavedomejšie, majú smerovanie, ktoré určuje dieťa.

Obdobie školskej zrelosti

Toto obdobie chápeme ako naplnenie určitého vývojového procesu, preto sledujeme prejavy dieťaťa počas celého pobytu v materskej škole a vytvárame optimálne podmienky. Učiteľ pozoruje dieťa z hľadiska fyzickej vyspelosti, pohybového rozvoja, úroveň rozvoja hrubej a jemnej motoriky, sústredenosť, vývoj hry, rečový prejav, psychickú a sociálnu oblasť.

Dieťa hľadá určitý rytmus, poriadok, z ktorého by čerpalo istotu. Pre tieto deti je dôležité, aby úlohy, ktoré plnia boli spojené s praktickým životom (zmysluplné činnosti).

V tomto období sa uvoľňujú predstavy, čo umožňuje schopnosť abstrakcie. „JA“ sa chce niečo naučiť. To je významné znamenie školskej zrelosti. Ak všetko, čo dieťa robí, vychádza z jeho vnútra, má to pozitívny vplyv na vytvorenie sily pre vôľu učiť sa. Ďalej sa nálada dieťaťa orientuje na ľudský priestor, tým sa tvorí sociálna stránka!

V predškolskom veku je podstatné vybudovať u detí návyky a zvyky, lebo tie sú práve dôležité pre ďalší rozvoj citov a vôle. (Nevedomé opakovanie čiže zvyk ovplyvňuje cit, pretože dieťa si časom činnosť obľúbi. Vedomé opakovanie ovplyvňuje vôľu.) Zvyky a návyky vytvárajú istotu, rytmus je akýmsi „ochranným odevom“ pre dieťa, ktoré hľadá svoje miesto na Zemi.

Veľmi výrazné sú v tomto období fyzické zmeny od rastu meniacej sa fyziognómie až po výmenu zubov. Postava dieťaťa sa zoštíhľuje, zmenšuje sa pomer hlavy k telu, výraz tváre sa začína meniť, v pohľade dieťaťa sa tiež niečo zmenilo. Je plný očakávania ale aj kritiky. Výmena zubov je dôležitým momentom vo vývoji každého človeka, je tomu treba venovať určitú pozornosť zo strany učiteľa aj rodičov (napr. zaviesť zvyk odložiť vypadnutý zub...). S výmenou zubov sa ukončuje budovanie vnútorných orgánov, čím sa uvoľňujú sily pre plné rozvinutie poznávacích procesov.

4. DĹŽKA DOCHÁDZKY A FORMY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Materská škola poskytuje celodennú výchovnú starostlivosť pre deti spravidla vo veku od troch do šiestich rokov ich veku. Výnimočne možno prijať dieťa od dvoch rokov veku. Materská škola poskytuje deťom aj možnosť poldenného pobytu. Dĺžka dochádzky závisí od nástupu dieťaťa do materskej školy, minimálna doba je rok pred plnením povinnej školskej dochádzky. Na predprimárne vzdelávanie sa prijíma aj dieťa, ktoré dovŕšilo šiesty rok veku a ktoré malo odložený začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky (OPŠD), alebo dieťa ktorému bolo dodatočne odložené plnenie povinnej školskej dochádzky (DOŠD).

Predprimárne vzdelávanie sa uskutočňuje formou celodenného niekoľkoročného predškolského vzdelávania.

5. UČEBNÉ OSNOVY

Vpracované osnovy sú v súlade so štátnym vzdelávacím programom „Dieťa a svet“ ktorý je integrovaný do štyroch tematických okruhov Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra.

Tematické okruhy sa vzájomne prelínajú a dopĺňajú. Plnia sa integrovane v globálnom a nepretržitom pedagogickom procese.

Každý tematický okruh zahŕňa tri vzdelávacie oblasti rozvoja osobnosti dieťaťa:

1. perceptuálno-motorickú,
2. kognitívnu,
3. sociálno-emocionálnu.

Členenie vzdelávacích oblastí je výrazne teoretické. V praktickej rovine sa rozvíjajú integrovane, sú navzájom prepojené, spolu súvisiace. Tematické okruhy a vzdelávacie oblasti rozvoja sa interaktívne prepájajú.

Obsah výchovy a vzdelávania má rámcový charakter. Rozpracúva sa na podmienky materskej školy v školskom vzdelávacom programe. Detailnejšie sa na základe poznania aktuálnych rozvojových možností detí konkretizuje v plánoch výchovnovzdelávacej činnosti.

V školskom vzdelávacom programe, z pohľadu waldorfskej pedagogiky, kladieme na prvé miesto dôležitosť „proces“ ako sa jednotlivé ciele programov naplňajú a nie ciele samotné.

Samotný „proces“ chápeme ako formu práce učiteľa a dieťaťa, vo vzťahu k vnútorným procesom dieťaťa a učiteľa, čo sa potom v školskom vzdelávacom programe odzrkadľuje v jednotlivých stratégiách vzdelávacích činností. Môžeme teda povedať, že vytvorením „živého prúdu“ činností (vyplývajúcich z potrieb a možností detí a vychovávateľov), naplníme stanovené hlavné ciele štátneho a školského vzdelávacieho programu i čiastkové ciele jednotlivých tematických okruhov.

Ak je cieľom tematického okruhu Ja som, rozvoj osobnostných kompetencií dieťaťa potom proces v ktorom môže dieťa vo waldorfskej škôlke tieto kompetencie rozvíjať je najmä Voľná hra.

Ja som – Voľná hra

Ak je cieľom tematického okruhu Ľudia, rozvíjanie sociálnych skúseností a vzťahu ku spoločstvu ľudí, potom proces ktorým dieťa v prvom sedemročí tieto schopnosti rozvíja je najmä Vzor a napodobňovanie.

Ľudia – Vzor a napodobňovanie

Ak je cieľom tematického okruhu Príroda, rozvíjanie poznania elementárnych zákonitostí života na zemi, potom Rytmus je tým základným procesom v prírode, ktoré môže dieťa spoznávať.

Príroda – Rytmus

Ak je cieľom tematického okruhu Kultúra, rozvoj vnímania kultúry, potom Umelecká činnosť je tým procesom ktorý samotnú kultúru vytvára.

Kultúra – Umenie

5.1. VYMEDZENIE POJMOV

5.1.1. Kľúčové pojmy vo waldorfskej pedagogike

Voľná hra.

Hra je jednou zo základných foriem ľudskej aktivity. Pre dieťa predškolského veku je nezastupiteľnou potrebou a hlavnou činnosťou. Dieťa hru nechápe rozumovo, ale prejavuje v nej vlastné prežívanie. Prostredníctvom hry sa dieťa aktívne vyrovnáva so svetom a spracováva svoje zážitky. Detská hra nemá žiadny cieľ, vychádza z vlastnej iniciatívy pre vlastné uspokojenie. V hre dieťaťa žije jedna z najdôležitejších vlastností – tvorivá fantázia. Do konania detí vnáša teplo a vrúcnosť a je úzko spojená s ich zmyslovou činnosťou. Hry preniknuté fantáziou sú predpokladom, že svoje budúce povolanie budú vykonávať so zápalom, do ktorého vložia celé svoje „Ja“. Voľná hra rozvíja dieťa po stránke zmyslovej aj telesnej. Podporuje tvorivú fantáziu, rozvíja ich pohybovú zdatnosť, hrubú a jemnú motoriku, pracovné a komunikačné zručnosti ako aj poznávacie schopnosti. Učiteľovi slúži ako vhodný pozorovací priestor. Do hry detí vstupuje len v prípade potreby. Deti nechávajú vlastnému prežívaniu, pri hre sa stávajú pozorovateľom, pomocníkom, radcom i účastníkom. Hry sa uskutočňujú vnútri aj vonku podľa počasia, ročnej doby a podmienok materskej školy. Dôležitú úlohu zohráva výber hračiek, materiálov a vybavenie prostredia. Najdôležitejší je však príklad dospelého. Keď učiteľ vytvorí prostredie pravdivé, plné pohody a pochopenia, taká bude aj detská hra. Vývoj hry a sociálny vývin dieťaťa úzko súvisia. Hra sa stáva pre dieťa prvou školou sociálnych kontaktov. Hrá sa s plnou vážnosťou, oddanosťou a prirodzenosťou. Z tohto pohľadu výchova znamená premenu vážnosti hry na lásku k práci v neskoršom živote. Práca dospelého má svoj cieľ a účel a je naň racionálne viazaná. Detská hra ho nemá, je plná fantázie a života. Vlastnú prirodzenosť premieňa dieťa na hru. Hra pôsobí zvnútra smerom von (z bábiky je dieťa, z kúska dreva žehlička). Práca pôsobí zvonku do vnútra.

Detská voľná hra má niekoľko stupňov:

Prvý stupeň trvá približne do tretieho roka života, keď dieťa pozoruje svoje okolie. Chce robiť to, čo dospelý (chce ako mama variť, piecť, prať, zametať a pod.). Najväčšiu radosť má z pohybu. Vyskúša všetko, čo v domácnosti nájde. Chýba mu však úsudok o tom, aký zmysel a účel má práca dospelého. Toto obdobie je charakteristické slovami „aj ja“. Dospelý by mal s trpezlivosťou a pochopením prijímať pomoc malého dieťaťa, lebo zároveň plní dve úlohy. Urobí si svoju prácu v domácnosti, alebo nejakú ručnú prácu a súčasne svoje dieťa vychováva. Po impulzívnom zoznamovaní sa s okolitým svetom, nastávajú chvíle odpočinku v náručí dospelého, alebo v hracom kútiku. Tu si stavia a rúca veže z kociek, vysýpa a plní kôš s hračkami, spieva, tlačí vozík s bábikou. Neúnavne a s rastúcou šikovnosťou sa zoznamuje s hmotnosťou a kvalitou materiálov. Deti, ktoré v tomto veku nemohli napodobňovať takýmto spôsobom, ale prostredníctvom napomínania si osvojili určité správanie, sú ako štvorročné akoby ochromené pri hrovej iniciatíve. Len ťažko nachádzajú kontakt s kamarátmi. Nevedia sa zapáliť a nadchnúť tak, až im sčervenejú líca. Na konci obdobia dieťa prekonáva prvú krízu v živote. Je to obdobie vzdoru, keď sa u neho prvý krát prebúda vedomie „Ja“. Stále častejšie zažíva pocity vlastnej vôle. Svoju vôľu sa však musí naučiť zladať s vôľou okolia. Končí sa obdobie „aj ja“ a začína experimentovať so slovom „nie“.

Druhý stupeň hry je obdobie približne od tretieho do piateho roka života dieťaťa. U dieťaťa sa objavujú dve celkom nové schopnosti, ktoré ukazujú vzťah k jeho okoliu. Sú to detská fantázia a pamäť. Spájajú sa s túžbou po samostatnej činnosti a prejavujú sa v novej kvalite. Vyprázdnený košík už pripomína vaňu, do nej sa „naleje“ kus látky pripomínajúci vodu a bábika sa kúpe. Kúsok dreva sa premení na špongiu, žalud' na mydlo. Ten istý kúsok látky je inokedy uterákom, plášt'om a kúsok dreva loďkou, alebo žehličkou. Tieto príklady vystihujú to, čím je charakteristické toto obdobie. Konanie dieťaťa je napodobňovanie každodenných zážitkov (domácnosť, návšteva u lekára, ulica, obchod...). Nápad sa menia, ale nikdy nechýba potrebné náradie. Pomocou fantázie sú predmety z najbližšieho okolia premenené a využívané podľa potreby zakaždým k novému účelu. Napríklad deti uvidia nejaký predmet, pociťia vzdialenú spomienku a spolu s fantáziou dotvorí všetko, čo je potrebné ku hre. Základným predpokladom je, aby dieťa už aspoň raz tieto veci videlo a zažilo. Kto nikdy nevidel loďku ani na obrázku v knihe, nedokáže ju vytvoriť ani v hre. Detská hra v tomto veku je charakteristická podnetmi prichádzajúcimi zvonku. Preto deťom predkladáme predmety a veci nedokončené, pôvodné, schopné premeny. Na hrách v tomto veku je príznačná ich premenlivosť. Sú to každodenné zážitky, čo deti napodobňujú a veľmi často a bez súvislosti spontánne menia. Koncentrácia na hru v tomto veku spočíva v jej kontinuite. Súčasťou hry býva samozrejme neporiadok až chaos. Možno však povedať, že tento chaos má svoj zmysel, pretože neustále podnecuje. Po hre, musí dospelý pamätať aj na dostatočne dlhú dobu určenú na upratovanie, na ktorom sa sám ako vzor podieľa. Tak prispieva k vytvoreniu návyku na celý život.

Tretí vývojový stupeň začína piatym rokom života dieťaťa. Deti sa stávajú šikovnejšími. Hra už nie je podnecovaná zvonku dospelými, alebo práve nájdenými predmetmi, podnety stále častejšie prichádzajú z vnútra. Znamená to, že deti už majú vytvorenú svoju vnútornú predstavu, svoj obraz o minulých udalostiach. Ten potom môžu kedykoľvek premieňať do svojej hry, bez ohľadu na miesto, čas a dané osoby. Deti v tomto veku radi sedia spolu, rozprávajú sa, radia a plánujú ďalšiu hru. Hra už prebieha podľa plánu, má svoj cieľ. Rozdeľujú sa role, menšie deti sú tiež zapojené do hry. Spôsoby zaobchádzania s predmetmi sa taktiež menia. Ak pre dieťa ešte pred piatym rokom bol impulzom ku hre predmet sám, po piatom roku je prvotná predstava a vzápätí snaha túto predstavu v danom predmete nájsť a akceptovať. Do hry stále vstupuje detská fantázia. Mnoho detí, ktoré sa doteraz dokázali tvorivo hrať, prekonávajú okolo piateho roka svoju druhú krízu. Pociťujú tzv. „dlhú chvíľu“. Stoja pred nami so slovami „ja neviem čo mám robiť.“ Ako by ich fantázia opustila, zrazu sú celkom bez nápadov. Ich fantázia potrebuje na určitý čas šetrné zaobchádzanie. Ponúkame im napr. prácu pomocníkov pri našej činnosti (pečenie, šitie, umývanie riadu, zametanie, prestieranie na stôl, krájanie ovocia). Po čase sa v deťoch prebudia nové impulzy ku hre.

Vzor a napodobňovanie.

Bez vzoru iného človeka nenastane u dieťaťa tendencia sa vzpriamovať, sadáť si, stavať sa a chodiť. Toto sú vývinové predstupne reči a myslenia. Schopnosť hovoriť sa vyvíja od narodenia a prechádza prípravnými fázami spojenými s dozrievaním rečových a sluchových orgánov. Ani tie by sa správne nevyvinuli bez stimulácie ľudským hlasom. Tu všade je ľudský vzor nezastupiteľný. Prostredníctvom dospelého sa dieťa učí vnímať časové rytmy, priestorové vzťahy a medziludské vzťahy. Učiteľ napomáha telesnému vývoju dieťaťa počas celého prvého sedemročného obdobia. Sú to základy celoživotného zdravia, ktoré učiteľ v tomto období pomáha spoluvytvárať.

K veľmi silnej potrebe napodobňovania patrí aj schopnosť pozorovať. Dieťa vo svojej dôvere prijíma všetko, aj to, čo sa nám nepáči. Práve preto by sme mali dať deťom príležitosť nasledovať dobrý vzor. Prirodené učenie sa najskôr prejavuje napodobňovaním vo voľnej hre. Neskôr ho môžeme využiť v primeranom zamestnávaní detí jednoduchými úlohami, hlavne v oblasti manuálnych zručností, ale aj v modeloch chovania a životných postojov. V detskom spoločenstve sa dieťa ľahšie učí sociálnym schopnostiam (trpezlivosť, zdržanlivosť...). Postupne sa učí preberať zodpovednosť za

svoje konanie. Na to potrebuje mať stanovené pružné hranice. Stále viac sa vyvíja sebauvedomovanie a uplatňuje sa myslenie, ktoré prechádza okolo siedmeho roku veľkou zmenou. Sily obraznej fantázie, ktoré držali dieťa v snovom videní okolitého sveta, sa premieňajú do kvality zvedavosti a otvorenosti k učeniu. To prináša aj nutnosť zmeny výchovného prístupu k dieťaťu v druhom sedemročnom období. Kde doteraz blahodárne pôsobilo rozprávkové dobro, prichádza túžba po hľadaní niečoho krásneho a ideálneho vo svete. Dieťa v období druhého sedemročia očakáva od dospelého inú kvalitu. Potrebuje k sebe milovaného človeka, ktorý mu sprostredkuje fascinujúci okolitý svet – to je úloha triedneho učiteľa na základnej škole.

Rytmus.

Dieťa má prirodzenú potrebu rytmu, nielen čo sa týka spánku, bdenia, pokoja a aktivity, ale aj pri opakovaní pohybu, zvuku, rytmu. Opakovanie dáva dieťaťu pocit rovnováhy a istoty. Pravidelné striedanie a opakovanie sa živo prejavuje v prírode ako kolobeh ročných období, proces zrodu a odumierania. V dani okolo nás, ako je striedanie dňa a noci, sviatky v roku a pod. U človeka sa rytmus prejavuje v jeho telesných funkciách dýchania, v krvnom obeh, v procese trávenia, spánku a bdenia, napätia a uvoľnenia.

Pravidelnosťou a rytmom sa u dieťaťa posilňuje a rozvíja pamäť, dieťa sa stáva samostatnejším a istejším. Rytmus nachádzame aj v tom, keď každá vec má svoje miesto a dieťa s istotou vie, kde sa nachádza. Ale príliš uvoľnený rytmus dieťa zneisťuje, príliš pevný dieťa stiesňuje. Pomocou opakovania dieťa získava návyky, ktoré uľahčujú vzájomné spolužitie. Rytmus pomáha vytvárať hranice v rámci ktorých sa môžu deti voľne pohybovať, tvoriť, pracovať, hrať sa. V pravidelnosti a rytme má učiteľ dôležitých pomocníkov vtedy, keď sa snaží rešpektovať iniciatívu detí a obmedzovať príkazy a zákazy.

Umenie.

Umenie posilňuje ľudské hodnoty, poskytuje radosť, rozvíja citlivosť a vnímavosť. Umelecké schopnosti spájajú v sebe poznávacie a sociálne schopnosti. Umelecká činnosť má na deti výchovný, terapeutický a sociálny účinok. Umením môžeme dosiahnuť, že opatrný sa stane smelým, dieťa so slabou vôľou prejaví vytrvalosť, tvrdohlavý nadobudne schopnosť prispôbiť sa. Proces vžívania sa do umenia vyvoláva celú škálu duševných pochodov ako očakávanie, sklamanie, hnev, prekvapenie, nové nádeje, radosť z tvorivej činnosti. Prežívanie u detí neostáva len na duševnej úrovni. Vnikne až do prstov, do celej bytosti dieťaťa. Telesný a duševný život je tak veľmi intenzívne spojený.

Aj v oblasti umenia vychádzame z napodobňovania. Pre dieťa v predškolskom veku nie je potrebné vysvetľovanie a zdôvodňovanie. Učiteľ je príkladom, ktorý ho vťahuje do umeleckého procesu tvorenia. Prostredníctvom učiteľa dieťa preniká do sveta umeleckého slova, do hudby, kultivuje sa jeho pohyb, osvojuje si rozličné techniky, zdokonaľujú sa jeho zručnosti. Umeleckými aktivitami si rozvíja jemnú motoriku rúk (ako praktická a prirodzená príprava schopností ruky napr. na písanie), pestuje si cit pre krásu a estetické cítenie, naplno uplatňuje tvorivú fantáziu. Pri umeleckých aktivitách je dôležitý moment prežívania. Dieťa potrebuje dostatok času a priestoru k tomu, aby tvorilo skutočne zo seba. Pracuje z vlastnej vôle, nie na základe niečoho, čo je mu predpísané. Poskytneme mu výtvarný materiál, má záujem hneď tvoriť, kresliť, maľovať. Keď učiteľ zahrá na flautu, lýru, či klavír, dieťa chce tancovať. Prejaví sa jeho prirodzený cit pre rytmus. To, čo si dieťa osvojuje umelecky mu prináša radosť. Umenie má schopnosť človeka vždy znova podnietiť a bezprostredne potešiť.

Počas umeleckých činností dieťa potrebuje získať dôveru a istotu vo svoje schopnosti a sily. Tomu napomáha priestor, v ktorom môže pracovať slobodne, z vlastnej predstavy a kreativity. Pri umeleckých činnostiach si deti rozvíjajú zmysel pre poriadok a jednoduché povinnosti tým, že sú vedené k dokončeniu začatej práce, k primeranej kvalite práce a pod. Kvalita, ktorú človek nadobudne

pri práci s umením je potrebná aj v medziľudských vzťahoch. Tým dávame dieťaťu dobrý vklad do budúceho života v ľudskej spoločnosti. Detské práce nevystavujeme, nenavádzame deti k tomu, aby o prácach rozprávali, či ich pomenovali. Nechávame na dieťaťu samotnom, či sa chce so svojim prežívaním podeliť. Učiteľ sa tiež zdržiava hodnotenia detských prác.

Tým, že sa práca nehodnotí, podporuje sa radosť dieťaťa zo zobrazovania zážitkov i samotné prežívanie umeleckej činnosti. Táto oblasť činnosti dieťaťa je natoľko intímna, že sa s ňou snažíme narábať čo najcitlivejšie. Platí zásada, že dôležitý je vnútorný proces, cesta k umeleckému dielu a nie dielo samotné.

Waldorfská pedagogika nestavia umenie do pozície samostatného odboru, predmetov alebo činností, ale vychádza z toho, že práve umenie je jedným z jej nosných pilierov. V detskom období sú ešte tvorivé sily v počiatočnom štádiu a je dobré, keď sa budú rozvíjať postupne s ohľadom na vek a schopnosti dieťaťa. Spievanie, kreslenie, maľovanie, pečenie, eurytmia, modelovanie, stolovanie, počúvanie rozprávok... všetky činnosti, ktoré sa robia vo waldorfskej materskej škole, sú kreované ako umenie. Činnosti sú vedené tak, aby deti mohli prežívať pocit umelca. Je jednou z úloh pedagóga - byť sprievodcom dieťaťa na tejto ceste.

5.1.2 Činnosti

Privítanie a rozlúčenie sa

Dôležitým momentom vo waldorfskej materskej škole je ranné prijatie dieťaťa od rodiča. učiteľ príde s každým dieťaťom do osobného kontaktu pohladením, podaním ruky (staršie deti), pozdravením. Pritom zistí ako je dieťa naladené, či je zdravé, ako sa vyspalo a pod. Tým dieťa nadobúda istotu a dôveru. Cíti prijatie.

Rozlúčenie sa s dieťaťom je tiež intímnym zážitkom medzi učiteľom a dieťaťom. Učiteľ odovzdáva dieťa rodičovi a tým sa pre dieťa končí deň v materskej škole

Ranný a záverečný kruh

Táto organizačná forma dáva v plnej miere možnosť zažiť a precítiť pocit spolupatričnosti, spolužitia a prijatia. Zároveň je to silný moment spoločnej koncentrácie pozornosti. Každé ráno sa privíta nový deň, príchod každého dieťaťa, zobudí sa triedny škriatok, deti rozprávajú svoje zážitky a dojmy. Popoludní je to rozlúčenie s deťmi. Táto aktivita je úzko spojená do celku, ktorý je tvorený pohybom, spevom, ľudovou slovesnosťou, hrami (pohybová, pracovná, dramatická hra) atď.

Význam a prínos ranného(popoludňajšieho) stretávania sa spočíva v pocite spolupatričnosti a radosti z blízkosti druhého. Najčastejšie sa deti stretávajú spolu s učiteľkou v kruhu na stoličkách, lavičkách a pničkoch. Kruhovú formu je symbolickou jednotou a vzbudzuje pocit vzájomnosti. V kruhu nie je nikto sám, každý má suseda. V „rannom a záverečnom kruhu“ si deti pomocou pohybových a prstových hier precvičujú hrubú a jemnú motoriku. Počas rozhovorov, pri tanci a pohybe sa vytvárajú priateľské vzťahy, deti spolu komunikujú, spoločne prežívajú chvíle radosti, smútku, prekvapenia, očakávania, vzájomnej spolupráce, spoločného spevu a pod.

Pri prstových hrách sa spája slovo alebo spev s pohybom, predovšetkým ramien, rúk a prstov. Učiteľ si vyberá rečnôvky, básničky či pesničky a dotvára ich pohybom. Používa hotové alebo aj vymyslené texty a krátke príbehy, ktoré znázorňuje pohybmi prstov a rúk. Pohyby, ktoré slovo sprevádzajú majú byť prežívané a výstižné, ich úlohou je pripravovať ruku aj na jemnú prácu. Dieťa prežíva tieto hry predovšetkým hmatom, zrakom a sluchom. Bližšie spoznáva svoje telo, je preň vnímavejšie a pozornejšie.

Každodenne sa v rámci „ranného a záverečného kruhu“, ale aj mimo neho stretávame so spevom a slovom. Hudba a reč sprevádza človeka po celý život a vo waldorfskej materskej škole patrí k základným prostriedkom výchovy.

Rytmicko-pohybový kruh

Súčasťou dňa vo waldorfskej materskej škole je rytmicko – pohybový kruh. Kruh bezprostredne nadväzuje na radosť dieťaťa a vôľu niečo robiť. Radosť z pohybu je základný prvok, v ktorom dieťa žije. Uchopenie a koordinácia vlastného tela tvoria predpoklady pre rozvoj reči a neskôr schopnosti myslenia, koncentrácie a pamäti. Deti v tomto veku sú temperamentné, rady sa pohybujú do rytmu a živo reagujú na hudbu. Veľmi ľahko si zapamätajú činnosti, ktoré sú sprevádzané hudbou a pohybom. Pohyb a tanec poskytujú možnosti ako si osvojiť základné priestorové skúsenosti, učia deti orientovať sa v priestore:

Dieťa sa rado zapája do pohybu podľa vzoru svojho učiteľa (cupká ako myška, dupe ako koník, lezie pomaly ako slimák). Jeho pravdivé gestá, ktoré prešli skutočným pozorovaním vecí a ľudí, pôsobia na deti liečivo. Posilňujú ich životné procesy a tým aj rast a zdravé životné funkcie dieťaťa. Dospelý venuje veľkú pozornosť príprave kruhu, výberu formy a celému prevedeniu. Dôležité je znútornenie

Reč a jazyk

Reč je nástroj komunikácie. Malé dieťa sa učí rozprávať prostredníctvom napodobňovania dospelých, ktorí sú v jeho blízkosti (viď kapitolu Vývin dieťaťa obdobie 0-3). Dôležité je, aby sa detská reč vyvíjala v prirodzených situáciách počas dňa. Učiteľ je dieťaťu vzorom, ktorý ho vedie k správnej spisovnej výslovnosti, gramatickej správnosti hovoreného prejavu, rozširuje mu slovnú zásobu a podporuje jeho komunikatívne schopnosti. Preto učiteľ aktívne pracuje na vlastnom rečovom prejave, aby bol dobrým príkladom pre deti. Pomocou reči sa dieťa dorozumieva s okolím, neskôr mu reč otvára svet pojmov a myslenia. Vo waldorfskej materskej škole má „slovo“ svoj význam a silu. Preto sa s ním zaobchádza opatrne, neplytvá sa ním, čím získava na význame a vážnosti.

Dieťa sa učí najmä dve základné veci: rozprávať a počúvať. Tomu napomáhajú predovšetkým rozprávky, príbehy a ľudová slovesnosť. Pri počúvaní rozprávky si dieťa rozširuje slovnú zásobu, počúva správnu spisovnú výslovnosť a gramatickú správnosť (príklad učiteľa) a prechádza ešte hlbšie, všíma si učiteľa ako pracuje s hlasom, vníma jeho prežívanie počas rozprávky či príbehu. Správne mu vývinu reči pomáha spojenie slova s pohybom, ako sú prstové hry, dramatizácia (napr. hry na remeslá), bábkové divadlo, či už v podaní učiteľa alebo detí. Dramatické formy sú vhodné na precvičenie reči a nechávajú široký priestor tvorivej detskej fantázii.

Materinská reč, materinský jazyk je krásne spojenie, je to skutočne obraz o tom, kedy sa najviac rozvíja reč a jazyk človeka. V prvom sedemročí je to matka, ktorá sprevádza dieťa životom a keď dieťa chodí do materskej školy je to aj učiteľ. Jazyk sa učí od ľudí, s ktorými je v dennom kontakte. Ak majú učitelia na pamäti lásku k jazyku, peknú reč, slová a s láskou rozprávajú, učia tým deti mať rád ich jazyk, ktorý je súčasťou kultúrneho človeka dnešnej doby. Svojím postojom a vzťahom k reči a jazyku a správnymi výchovnými prostriedkami (rozprávky, riekanky...) dávajú dobrý základ. Učiteľ môže neustále pracovať na tomto nástroji a tak dávať deťom podnet pre prácu s ním. Ako ďalej v základnej škole, tak aj neskôr v dospelosti.

Rozprávanie príbehov – rozprávka

Jedným z dôležitých umeleckých podnetov pre rozvoj citového a vnútorného života dieťaťa sú rozprávky. Skrývajú v sebe obrazy, ktoré oslovujú vnútro dieťaťa, stávajú sa preň „výživou“. V rozprávkach sa odráža najhlbšie ľudské porozumenie, sú v nich vykreslené ľudské vlastnosti, základné

symbolické obrazy dobra a zla. Rozprávky pôsobia na utváranie morálnosti a životných hodnôt. Zároveň majú aj terapeutický význam, učiteľ ich môže využívať s premysleným pedagogickým zámerom.

Dlhodobejšie rozprávanie rozprávok má svoj význam. Dieťa preniká hlbšie do podstaty rozprávkových obrazov a jej významov. Uspokojuje to detskú potrebu rytmu, pestuje sa pamäť, rečové schopnosti a sociálne zručnosti (vedieť sa sústrediť, nevyrušovať, neskákať do reči, nechať dohovoriť). Výber rozprávok robíme veľmi citlivo a s ohľadom na vek detí, rytmus roka, zámer učiteľa. Deťom rozprávame popri našich ľudových rozprávkach aj ľudové rozprávky iných národov, prostredníctvom ktorých sa prirodzene stretávajú s kultúrou iných krajín, ich tradíciami a obyčajami. Dôležitý je moment spoločného sústredenia sa na rozprávku a samotné rozprávanie učiteľa. Priamy kontakt prináša dieťaťu intímny zážitok, pocit bezprostredného vtiahnutia do deja. Dieťa tak prežíva rozprávku citovo, v obrazoch, v akých mu ich dokáže dospelý sprostredkovať.

Matematika

S matematickými reáliami prichádza dieťa do styku v každodenných životných situáciách už v predškolskom veku. Rozdeľovaním, odhadom, meraním či porovnávaním sprostredkujeme dieťaťu základné matematické poznatky. Zvedavosť a prirodzenú túžbu po objavovaní u detí využívame v súvislosti s číslami, množstvom, objemom a geometrickými tvarmi na osvojenie si základných matematických znalostí a schopností.

Predmatematické predstavy nie sú predmetom izolovaným v rytme roka, či dňa vo WMŠ, prelínajú sa všetkými aktivitami, viažu sa na bežný život dieťaťa ako aj na iné činnosti v WMŠ. Matematiku nachádzame všade, kde sa veci dávajú do určitých súvislostí a porovnávajú sa.

Zvedavosť a záujem detí o matematické úkony predpokladá pripravené prostredie, ktoré ponúka veľa podnetov na hry a tým aj na samostatné nadobúdanie skúseností. Dobre viditeľné vhodné materiály podnecujú deti k tomu, aby s nimi narábali podľa svojich predstáv a rozvíjali tak svoje zručnosti a predstavivosť.

Hudba

Hudba ako súčasť umenia dáva človeku pocit harmónie a súladu. Spolu so spevom podporuje správny rytmus dýchania a pomáha rozvíjať rečové schopnosti. Zbližuje, prináša radosť a príjemný zážitok.

Vo waldorfskej materskej škole majú hudba a spev dôležitú úlohu. Rôzne sa opakujúce rytmické činnosti dňa v materskej škole, sú spojené so zodpovedajúcimi piesňami a teda i spevácko - hudobným prejavom. Deti sú tak pomocou týchto piesní, bez toho aby bolo nutné používať direktívnu autoritu učiteľa, vedené z jednej časti dňa do druhej: pri ukladaní hračiek, pri umývaní rúk, ako úvod k umeleckým a pracovným činnostiam, pri vítaní dňa, pri oslavách a slávnostiach a pod.

Všetky používané piesne majú charakter, ktorý zodpovedá spôsobu prežívania predškolského dieťaťa. Deti sa v tomto veku nachádzajú takpovediac ešte v určitom stave „vznášania sa medzi nebom a zemou“ a je pre ne dobré, keď z neho nie sú násilne vytrhované. Tomuto zodpovedá v hudbe najbližšie „kvintová nálada“. Rytmus tejto hudby nie je spojený s prísny taktom, ale je to melódia, ktorú najčastejšie nájdeme v detských ľudových piesňach, hrách a riekankách (Zlatá brána, Varila myšička kašičku, Osievame múčku...).

Učiteľ svojim častým spevom prirodzene posilňuje muzikalitu dieťaťa. Detskú hudobnosť rozvíjame prostredníctvom týchto činností: spievanie, počúvanie hudby a spevu, hra na hudobnom nástroji a rytmike, spájanie hudby s pohybom.

Za dôležité považujeme, aby sa deti učili aktívne počúvať (načúvať). Je to sociálna zručnosť, ktorá pomáha dieťaťu nadväzovať kamarátske vzťahy, ale aj intenzívne prežívať umenie a rozvíja v ňom vlastnú citlivosť a vnímavosť ako k sebe, tak aj k druhým.

Postupne vedieme deti aj k inštrumentálnej hudbe. Hudobné nástroje a rytmika pomáhajú precit'ovať rytmus, harmóniu, melódiu. Ako sprievodné hudobné nástroje je vhodné používať tie, ktoré majú jemnejší zvuk (flauta, lýra, metalofón), zvuk by nemal byť dráždivý pre jemnú vyvíjajúcu sa detskú dušu. Elektronické prístroje (CD-prehrávač) a nástroje (elektronický klavír) sa vo waldorfských materských školách nepoužívajú, pretože každá hudobná aktivita má byť nesená aktivitou ľudskou. Deti sa učia zaobchádzať s hudbou prostredníctvom napodobňovania hudobne sa prejavujúceho človeka, tým že napodobňujú jeho vnútornú duševnú prácu. Pri technickej hudobnej reprodukcii je reprodukováaná iba zvuková hladina, kde pre dieťa nie je možnosť prežívať hudobné tvorenie človeka, pretože deti nenapodobňujú akustické zvuky, ale vnútornú činnosť dospelého. Uprednostňujeme priamy spev učiteľa, pretože ten dokáže deťom lepšie priblížiť pieseň svojim prednesom a precítením. Spev používame aj ako výchovný prostriedok pri utišovaní detí, pri zvolávaní detí k sebe a pod.

Pre dieťa predškolského veku je primeranejšie, keď sa spolu so spevom aj pohybuje. Zapája viac vlastné telo, čím sa podporuje prežívanie a umocňuje sa tým zážitok z hudby. Spev detí a učiteľa, ktorý doprevádza pohybové hry, napomáha jasnejšiemu vnímaniu výšky a hĺbky tónov, osvojeniu si základných speváckych návykov. Prostredníctvom pohybu dieťa ľahšie preniká do charakteru piesne.

Hudba a spev vo waldorfskej materskej škole nechýba. Radostný spev dospelého vzbudzuje záujem dieťaťa a obohacuje jeho vnútorný život, podporuje dieťa v snahe o vlastný spevácky prejav. Terapeuticky sa spev využíva pri odstraňovaní zajakavosti a celkove pôsobí upokojujúco.

Maľovanie

Maľovanie patrí k základným umeleckým aktivitám, ktoré sa vo waldorfskej materskej škole využívajú.

Maľujeme predovšetkým do mokrého podkladu. Takéto maľovanie je zároveň psychologickým prostriedkom na vyrovnávanie napätia a únavy z jednostrannosti. Pri maľovaní sa v prvom rade vychádza z farby a jej prežívania dieťaťom, vžívanie sa do farby. Pre dieťa je prirodzenou potrebou zoznámiť sa s farbami (zosvetlenie, stmavnutie, prekryvanie, vznik novej farby). Využívame tri základné farby a ich kombinácie. Zvláštnu pozornosť venujeme výberu farieb, vyhýbame sa farbám, ktoré neprimerane namáhajú zrak dieťaťa a vedú k predčasnému sebazdôrazneniu. Umožňujeme deťom, aby prežívali vznikanie a miešanie farieb tvorivým spôsobom. Necháme deti, aby samé pozorovali zmeny na papieri, ktoré sa stali následne po dotyku štetca. Pozorujeme napr. vodu v pohári, kde sa štetce umývajú atď.

Deti maľujú z vlastnej fantázie a predstáv. Nedávame im presné obsahy a ciele, najprv deti farby prežívajú a potom ich podľa vlastnej fantázie a predstáv maľujú. Využiť môžeme aj jednoduchú motiváciu piesňou, básňou, príbehom.

Maľovanie ponúka aj terapeutické využitie napr.: farbami môžeme upokojiť a zharmonizovať aj najvzrušivejšie nálady (napr. zlosť môže dieťa zo seba uvoľniť ak maľuje ohnivo červenou farbou a pod.).

Kreslenie

U malých detí sa uplatňuje schopnosť precit'ovania vývinu vlastnej telesnosti, čo sa odráža v ich kresbách (ak napr.: dieťa kreslí „zuby“, tak to vychádza z vnútorného precit'ovania rastu zubov). Detská kresba zrkadlí stupeň vývinu, na ktorom sa dieťa práve nachádza.

Dieťa kreslí zážitok. V kresbách sa odráža jeho citový stav a stav jeho poznania. Dieťa vedieme k zaobchádzaniu s kriedou, pastelom, ceruzou. Za vhodné považujeme, predovšetkým u malých detí, používanie hrubého pastelu, ktorý je dobre uchopiteľný do detskej ruky.

Dieťaťu námety nepredpisujeme, necháme ho kresliť podľa vlastnej fantázie, prípadne na základe jednoduchej motivácie ročným obdobím, sviatkom, zážitkom, piesňou, básňou.

Ku kresbe môžeme podnecovať aj rozprávkami a príbehmi, v ktorých je humorná, pokojná, či napínavá nálada.

Modelovanie

Pri modelovaní dieťa zažíva veľmi intenzívne spojenie s materiálom. Vo waldorfskej materskej škole sa používa rozličný materiál ako včelí vosk, hlina, cesto, piesok atď. Tento poskytuje široké možnosti odvážneho tvorenia a pretvárania. Poskytuje dieťaťu možnosť vniknúť do hmoty a cítiť ju zmyslami, predovšetkým rukami, vtlačať do nej vlastné predstavy. Do tejto činnosti sú zapojené zmyslové orgány, predovšetkým hmat, zrak a čuch. Každý materiál si žiada iný spôsob spracovania. Napr. včelí vosk treba pred samotnou prácou s ním zohriať. To urobí detské ruky napr. počas motivácie. Hlina potrebuje určitú vlhkosť, aby bola vláčna, treba ju pripraviť deň vopred. S hlinou sa pracuje s najstaršími deťmi počas letných mesiacov. Pri modelovaní sa dá dobre pozorovať odoberanie a pridávanie materiálu, vnímanie kvality a pozorovanie zmien materiál atď.

Modelovaním si deti rozvíjajú jemnú motoriku rúk. Získavajú cit pre materiál a jeho kvalitu. Tým ruka nadobúda schopnosť jemnej manipulácie a citlivosti zároveň so zrkovou kontrolou.

Vychádzame z napodobňovania, kde sa dieťa opiera o príklad dospelého. Povzbudením k tvoreniu môže byť jednoduchá motivácia, ktorá neobmedzuje vlastnú tvorivosť dieťaťa. Pri práci s modelovacím materiálom postupujeme od celku k jednotlivostiam. Deti miesia, gúľajú, váľajú, vyťahujú, stláčajú atď.

Eurytmia (Eurytmia je pohybovým stvárnením hudby a umeleckej reči)

Vo waldorfskej materskej škole sa uplatňuje pohybové umenie eurytmia. Toto umenie je označované aj ako „kultúra tela a duše“ (Carlgren F., 1993 s. 58). Uskutočňuje ju učiteľ eurytmista. Eurytmický pohyb spojený so slovom alebo hudbou podporuje správny rozvoj vnútorných, životne dôležitých orgánov. Pomáha pri utváraní rečových schopností a pri náprave výslovnosti. Cez pohyb sa dieťa vžíva a vciťuje do deja a do rozličných nálad, pri zapojení všetkých zmyslov.

Prostredníctvom eurytmie ožívajú rozprávky, remeslá, ročné obdobia. Pohyb aktivizuje fantáziu dieťaťa. Texty sú najčastejšie básnické a hudba ich podfarbuje. Pri praktizovaní eurytmie sa precvičuje napr. rytmus: veľké kroky obra, malé krôčiky trpaslíka, pomalý pohyb slimáka a rýchly beh koňa, rytmická práca malého a veľkého kladiva, tanec víly atď.

Pečenie

Waldorfská materská škola vedome rozvíja vzťah k zemi a jej premenám v kolobehu ročných období. Podporuje starostlivosť o zeleň, ktorá nám poskytuje podmienky pre život. Je to vzťah úcty a vďaky k prírode a silám, ktoré v nej pôsobia i k ľuďom, ktorí sa o zem a jej dary starajú. Umožňuje deťom, aby postupne behom ročných období mali možnosť sledovať a spoluprežívať celý proces od zasiatia, cez zber úrody a vymlátenia obilia, mletia múky, zarobenia a vymiesenia cesta až k upečeniu (podľa podmienok MŠ). Je to nenásilný spôsob učenia, pri ktorom ide o prirodzené pestovanie úcty a vďačnosti. Ak by sme deti informovali napr. o dejoch v zemi len abstraktným slovom, dieťa by nemalo možnosť do hĺbky prežiť a zakúsiť tieto deje. Ale ak vezmeme dieťa do záhrady, spolu zasadíme semienko a s veľkým očakávaním sledujeme jeho ďalší vývoj, je to niečo, čo sa nedá dopredu slovne sprostredkovať.

Pečenia chleba alebo koláča sa zúčastňujú všetky deti. Učiteľ pripraví cesto (napr. spolu s deťmi) a potom každé dieťa spracováva svoj kúsok cesta za sprievodu piesní a riekaniek. Deti zažívajú celý proces pečenia, často samé melú múku na pečenie. Upečený chlieb alebo koláč deti konzumujú.

Ručné práce

Život vo waldorfskej materskej škole je naplnený tvorivými pracovnými aktivitami. Tomu slúži napr. pracovný kútik, v ktorom sú kusy látok, rôzne druhy papiera, hlina, ovčia vlna, priadza, drevo a ďalší prírodný materiál. Učiteľ sám poskytuje dieťaťu dostatok príležitostí na napodobňovanie. Okrem pozorovania práce učiteľa ako napr. šitie hračiek, tkanie, pletenie je umožnené deťom aj pozorovanie remeselných prác (podľa možností MŠ). Pre dieťa je práca hrou. Ako sa dieťa hrá, s akým nasadením a zanietením, tak sa v neskoršom veku bude prejavovať aj v práci.

V praktických pracovných činnostiach dieťa získava pracovné a technické zručnosti, zdokonaľuje sa motorika rúk. Dieťa si rozvíja vôľové vlastnosti, umelecké cítenie, cit pre materiál a jeho vlastnosti.

Príklad remeselných a pracovných činností : tkanie, vyšívanie, šitie, práca s vlnou, textilom a papierom, odpadovým materiálom, lepenie, strihanie, práca s drevom, drôtom, s prírodninami, zhotovovanie bábok, hračiek, darčiekov.

Stravovanie

Výživa detí je dôležitou súčasťou každej materskej školy. Vedome rozvíjame u detí vzťah a úctu k zemi i k ľuďom, ktorí sa o pôdu starajú a ktorí pokrm pripravujú.

Dôležité nieje len prijímanie jedla pre zachovanie telesných funkcií tela, ale ide aj o hlboký duševný a sociálny zážitok, ktorý sprevádza prijímanie potravy. Prírodnou zásadou je, že deti sa priamo zúčastňujú prípravy jedla napr. príprava desiatej, ovocných a zeleninových šalátov, pečenia.

Stravovanie sa opiera o zásady racionálnej výživy. Súčasťou stravovania je podávanie ovocia. Zúžitkuje sa sezónne ovocie a zelenina, obmedzujú sa sladkosti, nahrádzajú ich podľa možností prírodné sladidlá, pitný režim je samozrejmosťou. Dieťa získava základy stolovania a zdravé stravovacie návyky.

Pobyt vonku

Pobyt vonku tvoria vychádzky a pobyt v záhrade (na dvore). Na vychádzkach deti vyhľadávajú kamene, zbierajú gaštany, pozorujú prírodu, počasie a okolie, plnia jednoduché úlohy. Pri pobyte v záhrade dieťa potrebuje voľnosť a priestor pre spontánny pohyb a vlastnú aktivitu.

Pre deti predškolského veku je príznačné, že sa prejavujú z vôle, chcú všetko robiť samé, samé chcú objavovať a skúmať. Učiteľ neobmedzuje ich aktivitu a nadšenie, práve naopak, snaží sa ich podporiť a usmerniť. Nechá deti napr. prenášať kamene, kopat' a sadiť v záhrade, hrabať lístie atď. Pri týchto činnostiach je sám deťom príkladom. Úlohou dospelého je vytvárať podnetné a bezpečné prostredie pre hry a voľný pohyb detí vonku.

Odpočinok

V dennom programe sa rešpektuje individuálna potreba aktivity, spánku a odpočinku detí. Nútiť deti k spánku je neprípustné. Deti oddychujú v priestore na to určenom, vhodne upravenom, v postieľkach, veľké deti, ktoré pôjdu do školy môžu oddychovať kratšie, môžu si pozerat' knižku, nemusia spať ale musia rešpektovať menšie deti, ktoré väčšinou spávajú. Aj počas dňa ak je dieťa unavené má možnosť si chvíľu oddýchnuť buď v postieľke alebo v triede na určenom mieste.

Učiteľ deťom môže spievať pokojnú pieseň, porozprávať krátku rozprávku, dá hračku. Pravidelným a opakujúcim sa spôsobom, každodenného ukladania detí vytvára pokojné prostredie na spánok.

Hygiena

Je neoddeliteľnou súčasťou dňa a vôbec života detí v materskej škole.

Deti sa za pomoci učiteliek učia základným samostatným návykom hygieny. Po práci, pred jedlom, po jedle, po pobyte vonku, po použití toaliet si umyť ruky, tvár. Poupratovať si po sebe za pomoci učiteliek v prípade „pracovnej nehody“ (utrieť rozliaty čaj, zodvihnúť chlieb, pozametať ak sa niečo vysype..)

Deti tak majú možnosť zažívať rozdiel medzi čistým a špinavým v praktickom živote.

5.2. DENNÝ RYTMUS

Pokoj, príjemné prostredie a pravidelný rytmus dňa pôsobí na dieťa blahodárne. V rytme dňa sa pravidelne strieda „nádych“ a „výdych“. Pod nádychom rozumieme to, čo dieťa prijíma (pracovné a umelecké činnosti, rytmicko-pohybový kruh, rozprávky...). Výdychom je potom uvoľnenie dieťaťa, tvorenie zo seba samého (voľná hra, pobyt vonku, oddych...). Počas dňa sa tieto aktivity pravidelne striedajú. Pravidelnosť a rytmus prispieva k zdravému vývinu dieťaťa.

Zvlášť chceme vyzdvihnúť tie momenty v rytme dňa, ktoré majú zásadný pedagogický význam pre rozvoj dieťaťa. Je to voľná hra, víťanie a záver dňa a rozprávka, tieto činnosti sa denne opakujú.

Voľná hra je nenahraditeľná v zmysle svojho významu pre dieťa. V hre sa dieťa prejavuje vo svojej bytostnej podstate. Prostredníctvom hry opätovne prežíva a spracováva svoje zážitky a skúsenosti, komunikuje so svojim okolím. V hre dieťa žije naplno.

Vítanie a záver dňa je moment spoločného sústredenia pozornosti celej skupiny. Dieťaťu tým prinášame hlboký sociálny, ale aj estetický zážitok, pocit vzájomnej blízkosti a súdržnosti. Čas, kedy deti spoločne spievajú, tancujú, hrajú sa, dáva im prežiť hlboké uspokojenie a radosť z toho, čo všetko im život vo svojej pestroste ponúka.

Rytmicko- pohybový kruh je odrazom pulzujúceho života v prírode a vo svete. Tvorí ho pohyb, spev, ľudová slovesnosť, hry (pohybové, pracovné a dramatické), ktoré odzrkadľujú ročné obdobia a sviatky.

Rozprávka v primeraných obrazoch približuje dieťaťu život a jeho hodnotovú orientáciu. Dieťa rozprávku chápe a vníma cez emócie a tým rozširuje jeho vnútornú citlivosť a vnímavosť. Pri práci s ňou (dramatisácia, divadlo...) dieťa hlbšie preniká do jej obrazov a symbolov.

Denný plán výchovno vzdelávacích činností:

7.30	-	9.30	príchod do klubu, ranné hry, umelecká činnosť, príprava desiaty, upratovanie
9.30	-	9.45	ranný kruh (privítanie, piesne, riekanky s pohybom, prstové hry, eurhythmia)
9.45	-	10.15	hygiena, desiaty
10.15	-	11.45	pobyt vonku, prezliekanie, hygiena
11.45	-	12.00	rozprávka
12.00	-	12.30	obed
12.30	-	14.00	odpočinok, obliekanie
14.00	-	16.00	voľné hry, ručné práce, olovrant, upratovanie, rozlúčka s deťmi (v teplých dňoch pobyt vonku)

Dosahované výkonové štandardy:

Kompetencie	Špecifické ciele	Tematický okruh
Psychomotorické	vedieť udržať rovnováhu	Ja som
Psychomotorické	manipulovať s rôznymi predmetmi, náčiním (rukami, nohami, kolenami, hlavou, zdvíhať, nosiť, podávať, gúľať, pohadzovať, odrážať, kopať, driblovať, balansovať)	Ja som
Psychomotorické, sociálne	zvládnuť sebaobslužné činnosti (obliekať sa, obúvať sa, umývať sa, čistiť si zuby atď.) a návyky správneho stolovania (jesť s príborom, udržiavať čistotu pri jedle, atď.)	Ja som
Psychomotorické	využívať koordináciu zraku a ruky	Ja som
Kognitívne, sociálne	predstaviť sa menom i priezviskom,	Ja som
Kognitívne, sociálne	rozlíšiť a pomenovať členov rodiny,	Ja som
Kognitívne, učebné	vnímať a určiť viacerými zmyslami niektoré životne dôležité orgány (srdce, pľúca, mozog, atď.),	Ja som
Kognitívne, komunikatívne	rozlíšiť a jednoduchým spôsobom intuitívne opísať stav zdravia a stav choroby,	Ja som
Psychomotorické	dodržať zásady ochrany zdravia (s pomocou dospelých),	Ja som
Kognitívne	rozlíšiť príčiny možného nebezpečenstva a poškodenia zdravia pri zakázanej manipulácii s niektorými predmetmi, napr. s ostrými predmetmi, zápalkami, liekmi, chemikáliami, čistiacimi prostriedkami, elektrospotrebičmi, ale aj neznámymi prírodninami,	Ja som
Sociálne, komunikatívne	komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity,	Ja som
Sociálne, osobnostné	uvedomovať si a uplatňovať vlastnú jedinečnosť a vlastné nápady so zreteľom na jedinečnosť iných detí v skupine,	Ja som
Sociálne, osobnostné	prejaviť sebareguláciu v hrách a iných aktivitách – konať s ohľadom na seba a druhých,	Ja som
Osobnostné	rozhodovať sa pre určitú činnosť,	Ja som
Sociálne, komunikatívne	nadviazať neverbálny a verbálny kontakt s inými deťmi a dospelými,	Ja som
Komunikatívne	uplatniť aktívnu slovnú zásobu vzhľadom na obsahový kontext (zmysluplne rozprávať o svojich pocitoch, zážitkoch, dojmach),	Ja som
Komunikatívne	uplatňovať spisovnú podobu materinského jazyka,	Ja som

Psychomotorické	zladať pohybovú a hudobnú stránku v hudobno-pohybovej hre,	Ľudia
Kognitívne	poznať a v hrách napodobniť prácu rodičov,	Ľudia
Kognitívne	uplatňovať individuálne farebné videnie,	Ľudia
Psychomotorické, učebné	priradiť, triediť a usporiadať predmety podľa určitých kritérií (farba, tvar, veľkosť),	Ľudia
Kognitívne, učebné	počítať minimálne od 1 do 10,	Ľudia
Kognitívne, učebné	vykonávať jednoduché operácie v číselnom rade od 1 do 10 (v spojitosti s manipuláciou s predmetmi alebo hračkami),	Ľudia
Komunikatívne	reagovať slovné na jednoduché otázky jednoslovnou, viacslovnou odpoveďou alebo jednoduchou frázou,	Ľudia
Sociálne	rozlišovať pozitívne i negatívne emócie druhých osôb,	Ľudia
Psychomotorické	pohybovať sa rôznymi spôsobmi medzi prírodnými alebo umelými prekážkami,	Príroda
Kognitívne	poznať, opísať a rozlíšiť niektoré rastliny	Príroda
Kognitívne	vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami predstavy o mesiaci a hviezdach získané pozorovaním	Príroda
Kognitívne, učebné	poznať, opísať, rozlíšiť prírodné javy ovplyvnené počasím,	Príroda
Sociálne	prakticky uplatniť návyky starostlivosti o prírodu (nezahadzovať odpadky, hrabat lístie, atď.),	Príroda
Psychomotorické	pohotovo reagovať na zmenu tempa hudobného sprievodu,	Kultúra
Kognitívne	vnímať rôznorodosť hračiek a predmetov vo svojom okolí,	Kultúra
Učebné	vnímať a rozoznať, že hračky a predmety sú z rôzneho materiálu, ktorý má rôzny povrch, tvar, farbu, veľkosť, atď.	Kultúra
Kognitívne	pomenovať miesto svojho bydliska,	Kultúra
Osobnostné	prejavovať radosť z hry,	Kultúra
Sociálne	zapojiť sa do skupinovej hry a vedieť spolupracovať v nej,	Kultúra
Osobnostné	začať, rozvíjať a dokončiť hru,	Kultúra
Osobnostné	uplatňovať tvorivosť v hre,	Kultúra
Osobnostné	rytmizovať ľudové riekanky a detské ľudové a umelé piesne hrou na tele alebo prostredníctvom Orffovho inštrumentára,	Kultúra
Osobnostné, komunikatívne	stvárníť detské piesne dramatickými výrazovými prostriedkami,	Kultúra
Sociálne	použiť v hrách riekanky, vyčítanky s rôznou tematikou	Kultúra
Psychomotorické, osobnostné	kresliť, maľovať, modelovať rôznymi technikami, tvorivo a s použitím rôzneho materiálu,	Kultúra

Komunikatívne, osobnostné	reprodukovať voľne ľudové a autorské rozprávky a príbehy,	Kultúra
---------------------------	---	---------

5.3. TÝŽDENNÝ RYTMUS (Hlavná umelecká činnosť)

Dieťa si rytmus týždňa osvojuje na základe opakovania. Opakovaním činností dieťa vniká do časových a priestorových vzťahov. Dni v týždni sa učí spoznávať nie intelektuálne, ale podľa činnosti, ktorá sa v ten deň uskutočňuje. Vychovávateľ si určuje rytmus týždňa podľa vlastného uváženia, a ten sa potom pravidelne opakuje počas celého roka.

Pri týždenných činnostiach vychádzame zo všeobecných zásad, platných pre všetky detské umelecké činnosti. Samotná umelecká činnosť má spravidla tri časti:

- o časť prípravná, na ktorej sa môžu podieľať aj deti – príprava cesta, mletie múky, príprava farieb, namáčanie papierov a pod.
- o časť hlavná spojená so zadaním základných inštrukcií k práci, kedy deti tvoria a prežívajú umelecký proces
- o časť záverečná, čas upratovania, skladania, do ktorého sú tiež zapojené deti – umývanie štetcov, odkladanie podložiek, umývanie riadu a pod.

Týždenný plán výchovno vzdelávacích činností:

Pondelok	maľovanie
Utorok	modelovanie (včelí vosk, hlina, vosková plastelína) / popoludní, ručné práce
Streda	dlhší pobyt vonku
Štvrtok	práca s drevom / popoludní, ručné práce
Piatok	hudba (hra na hudobné nástroje, spev)

Dosahované výkonové štandardy:

Kompetencie	Špecifické ciele	Tematický okruh
Psychomotorické	prejaviť v rôznych pohybových činnostiach vlastnú lateralitu,	Ja som
Psychomotorické	orientovať sa v priestore (vo vzťahu k vlastnej osobe),	Ja som
Sociálne	zachovať v pracovných a technických činnostiach návyky poriadku a čistoty (upratať po sebe, dávať si pozor na odev, atď.)	Ja som
Psychomotorické	zhotoviť výtvary z rozmanitého materiálu, vrátane odpadového, rôznymi technikami (strihať, lepiť, tvarovať materiál atď.), uplatňovať pri tom technickú tvorivosť,	Ja som
Psychomotorické	kresliť veľkými grafickými pohybmi,	Ja som

Psychomotorické	znázorňovať graficky motivovaný pohyb vychádzajúci z ramenného kĺbu (kývanie, mletie, hojdanie, navíjanie), zápästia (vertikálne línie, horizontálne línie, krivky, slučky) a pohybu dlane a prstov (horný a dolný oblúk, lomená línia, vlnovka, ležatá osmička, fiktívne písmo)	Ja som
Kognitívne	orientovať sa v tesnej blízkosti domova a materskej školy,	Ja som
Kognitívne	prechádzať bezpečne cez cestu pod.	Ja som
Psychomotorické, učebné	dodržať pravidlá hudobno-pohybových hier,	Ľudia
Kognitívne, učebné	priradiť, rozoznať a pomenovať farby na obklopujúcich reáliách,	Ľudia
Psychomotorické	pohybovať sa v rôznom prostredí (sneh, ľad, voda) bez strachu a zábran,	Príroda
Psychomotorické	pohybovať sa rôznymi spôsobmi medzi prírodnými alebo umelými prekážkami,	Príroda
Psychomotorické	zvládnuť turistickú vychádzku do blízkeho prírodného okolia	Príroda
Psychomotorické, učebné	prejaviť zručnosti a praktickú tvorivosť pri vytváraní produktov z prírodnín prostredníctvom využitia rôznych pracovných a výtvarných techník	Príroda
Kognitívne, učebné	poznať, rozlíšiť a určiť na základe priameho alebo sprostredkovaného pozorovania niektoré domáce, lesné a exotické zvieratá, vtáky a voľne žijúce živočíchy,	Príroda
Kognitívne, učebné	poznať, opísať a rozlíšiť stromy a kríky a zdôvodniť ich odlišnosť,	Príroda
Kognitívne, komunikatívne	vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami vlastné predstavy o zemi získané pozorovaním,	Príroda
Kognitívne, komunikatívne	vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami predstavy o slnku získané pozorovaním,	Príroda
Sociálne, osobnostné	prejaviť vzťah a ochranárske postoje k prírodnému prostrediu a stvárniť ich prostredníctvom rôznych umeleckých výrazových prostriedkov,	Príroda
Psychomotorické	rytmizovať samostatne hrou na telo 2/4, 3/4 takt pri rôznych postojoch, chôdzi, behu,	Kultúra
Psychomotorické, osobnostné	vyjadriť náladu piesne a hudby prirodzeným kultivovaným pohybom,	Kultúra
Kognitívne	rozlíšiť časové vzťahy – čo je teraz, dnes, čo bolo, včera, čo bude, zajtra	Kultúra

Osobnostné	spievať v rozsahu kvinty (c1 – g1) – sexty (relatívne intonačne čisto), v prípade hudobného nadania aj v rozsahu oktávy (c1 – c2) s radosťou a primerane charakteru detskej ľudovej a umelej piesni s rôznou tematikou,	Kultúra
Psychomotorické, osobnostné	vyjadriť charakter piesne hrou na detských hudobných nástrojoch,	Kultúra
Sociálne, osobnostné	experimentovať s vlastnosťami farieb a uplatňovať ich tvorivé variácie,	Kultúra
Osobnostné	pokryť celú plochu rozmanitými farbami,	Kultúra
Psychomotorické	kresliť, maľovať, modelovať v rôznych polohách (ľah, kľak, stoj, sed),	Kultúra
Osobnostné	kresliť, maľovať, modelovať podľa vlastnej fantázie, predstáv a na tému,	Kultúra
Osobnostné	používať tvorivo rôzne výtvarné techniky,	Kultúra

5.4. OBSAHOVÉ CELKY

Slávnosti a sviatky roka

Slávnosti sú súčasťou roka ako rytmického celku. S touto myšlienkou sú vo waldorfských materských školách slávené a prežívané. Dieťa prežíva ročné obdobia inak ako dospelý. K prežívaniu dieťa potrebuje vnímať dospelého ako vzor, s ktorým prežívajú atmosféru slávnosti a jej vnútorný obsah. Pomáha mu k tomu aj spravidla trojročný pobyt v materskej škole. Keď ako 4-ročné prichádza do materskej školy, prežíva sviatok pozorovaním starších kamarátov. V druhom roku sa postupne zapája do procesu slávania a príprav a tretí rok pobytu v materskej škole je už natoľko spojené so sviatkom, že sám je príkladom pre mladšie deti. Jeho prežívanie je obohatené trojročnou skúsenosťou a žije v očakávaní kolobehu sviatkov v roku.

Každá slávnosť má fázu:

- prípravy (výzdoba triedy, nové piesne, básne, hry, divadielko...)
- vyvrcholenia (samotná slávnosť)
- doznenia (kreslenie zážitkov, postupné odkladanie výzdoby, hra na „sviatok“, opakovanie piesní, básní...)

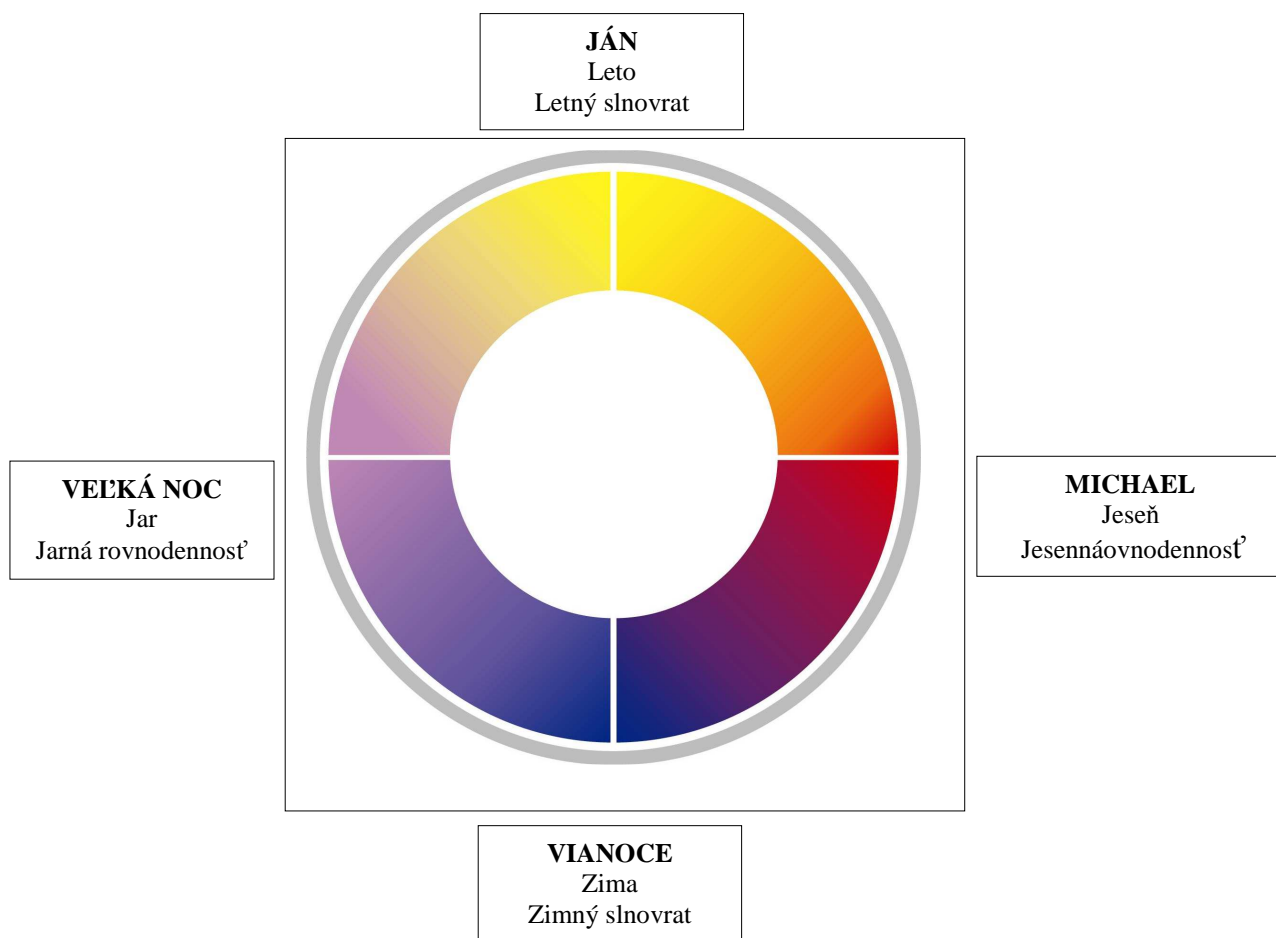
Oslavy sviatkov kresťanských alebo svetských sú krásnym a príjemným naplnením života v materskej škole. Počas celého roka dávajú dobrú príležitosť primerane sprostredkovať deťom kolobeh roka. Jeho prežívaním sa deti učia vnímať ročné obdobia a prislúchajúce sviatky v nich. Atmosféru jednotlivých období dotvára učiteľ farebným ladením triedy, čo je viditeľné na stole ročných období, na farbe obrúskov, na celkovej výzdobe triedy a pod.

Rytmus štyroch ročných období znamenal vo všetkých kultúrach kolobeh dýchania zeme - zimný a letný slnovrat, jarná a jesenná rovnodennosť. Zem vdychuje a vydechuje sily, ktoré majú vplyv na deje vo vnútri a v okolí zeme. Najhlbší „nádych“ prežíva zeme okolo Vianoc, kedy sa všetky sily sťahujú dovnútra zeme, je pokoj, príroda spí. Najväčší „výdych“ prežíva zeme v lete, keď je všetko v kvete, príroda je plná farieb, vôní a radosti. Na jar a na jeseň je zeme v rovnováhe. V prírode pozorujeme

vznik a zánik, ktorý súvisí s rastom, kvitnutím, dozrievaním a zánikom. Z tohto pohľadu máme štyri vrcholy roka, z ktorých každý má inú kvalitu:

- JAR Veľká noc (umieranie, vzkriesenie, nový život, rast)
- LETO Ján (vrchol života a postupný útlm)
- JESEŇ Michael (rovnováha, dozretie, odumieranie; boj dobra so zlom, odvaha)
- ZIMA Vianoce (zem spí; očakávanie, tajomstvo)

Kresťanské sviatky vznikali v určitej dobe a mali svoju kvalitu. Pre nás v súčasnosti by nemalo byť najdôležitejšie to, akú dlhú tradíciu sviatky majú, alebo aká bola ich pôvodná kvalita. Dôležité je, aby sme sami v sebe dokázali vnútorne prežívať toto obdobie a nachádzali v ňom silu vytvoriť si nové postoje.

Témy – výchovno-vzdelávacie činnosti:

Otvorenie školského roka – privítanie rodičov a detí, strihanie pásky, prechod zlatou bránou za doprovodu flauty a spevu, hranie divadielka, občerstvenie

Michaelská slávnosť – výroba šiškových dráčikov, spievanie piesní, rozprávanie príbehu, pečenie draka a meča, príprava slávnostného pohostenia, pobyt vonku hry s lietajúcimi dráčikmi, hranie bábkového divadla

Martinská slávnosť – výroba lampášikov, spievanie martinských piesní, čistenie parku, rozprávanie rozprávky o jablčku, príbeh o sv. Martinovi, delenie koláču, prechádzka s lampášikmi, spievanie piesní za doprovodu hudobných nástrojov, hľadanie pokladu v parku

Adventná špirála – výroba svietnikov z jablčka, príprava adventnej špirály, spievanie adventných piesní, hranie na kantele, počúvanie adventného príbehu, prejdienie si adventnej špirály a zapálenie svietničku, spoločné jedenie a rozprávanie rodičov, detí a učiteľov

Mikulášska slávnosť – spievanie piesní, kreslenie obrázkov pre Mikuláša, rozprávanie a počúvanie príbehu o sv. Mikulášovi, rozdávanie balíčkov

Vianočná slávnosť – výroba sviečok zo včelieho vosku (točených, máčaných, do škrupiniek), pečenie, zdobenie medovníkov, pečenie oblátok, príprava vianočnej hry, výroba kostýmov, spievanie kolied a vianočných piesní, hranie vianočnej hry, hra na hudobné nástroje, príprava hostinky, spoločné spievanie, jedenie koláčikov, rozdávanie darčiekov

Trojkráľová slávnosť – počúvanie príbehu, hranie trojkráľovej kolohry, modelovanie z vosku

Hromničná slávnosť – výroba plávajúcich sviečok, počúvanie príbehu, pozorovanie plávajúcich sviečok

Fašiangy – príprava masiek, výroba ozdôb, spievanie piesní, hranie na hudobných nástrojoch, hranie fašiangovej kolohry, pečenie šišíek, príprava pohostenia

Jarná slávnosť – príprava kvetináčov na sadenie, sadenie semiačok, spievanie jarných piesní, počúvanie hry na kantelku, hranie jarnej kolohry, pečenie koláčikov, počúvanie príbehu o Matke Zemi a jej korenkových deťoch, hranie divadielka, výroba filcovaných korenkových detičiek, modelovanie kvietkov z vosku

Veľkonočná slávnosť – príprava veľkonočných vajíčok, výzdoby, hranie veľkonočnej kolohry, hľadanie vajíčok, pečenie koláčikov, rozprávanie a počúvanie veľkonočného príbehu

Svätodušná slávnosť (Turíce) – výroba holubičiek z vlny, spievanie piesní, rozprávanie rozprávky alebo hranie divadielka, pečenie slávnostných koláčikov v tvare holubice, vtáčikov

Jánska slávnosť – výroba pohyblivých hračiek, čistenie a príprava jánskeho ohňa, príprava cesta na „hadíky“, pečenie jánskych „hadíkov“, spievanie jánskych piesní, preskakovanie ohníčku, hľadanie pokladu, hranie jánskej kolohry, hranie divadla „O včelej kráľovnej“

Rozlúčka so školským rokom – príprava triedy a výzdoba, hranie a pozeranie divadielka, spievanie piesní za doprovodu hudobných nástrojov, rozdávanie darčiekov

Dosahované výkonové štandardy:

Kompetencie	Špecifické ciele	Tematický okruh
Sociálne	dodržiavať zvolené pravidlá, spolupracovať, rešpektovať ostatných,	Ja som
Psychomotorické	využívať koordináciu zraku a ruky,	Ja som
Osobnostné, komunikatívne	prejaviť sebareguláciu v hrách a iných aktivitách – konať s ohľadom na seba a druhých,	Ja som
Sociálne, komunikatívne	uplatňovať spoluprácu v skupinovej hudobno-pohybovej alebo hudobnodramatickej hre,	Ja som
Psychomotorické, sociálne	stváriť hudobno-dramaticky textovú časť hry	Ja som
Kognitívne	počúvať s porozumením	Ja som
Sociálne, osobnostné	rozdeliť sa, obdarovať niekoho a pomôcť inému,	Ja som
Kognitívne	rozlíšiť podľa typických znakov ročné obdobia,	Príroda
Kognitívne, učebné	vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami vlastné predstavy o zemi získané pozorovaním a z rôznych médií,	Príroda
Kognitívne, učebné	vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami predstavy o slnku získané pozorovaním a z rôznych médií,	Príroda
Sociálne, osobnostné	citlivo vnímať krásu prírody, jej čaro a jedinečnosť,	Príroda
Psychomotorické	uplatňovať získané schopnosti v pohybovej improvizácii podľa hudby	Kultúra
Kognitívne	orientovať sa v časových vzťahoch jedného dňa, týždňa a roka v spojení s konkrétnymi činnosťami a prostredníctvom rozlišovania podstatných znakov,	Kultúra
Sociálne	zapojiť sa aktívne do prípravy osláv sviatkov a spoločenských udalostí vrátane udržiavania ľudových tradícií,	Kultúra
Komunikatívne	vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami pocity, dojmy a zážitky z osláv sviatkov	Kultúra
Osobnostné, komunikatívne	stváriť pocity z počúvania hudby aj inými umeleckými výrazovými prostriedkami (výtvarnými, dramatickými, atď.),	Kultúra
Osobnostné, sociálne	vnímať a pozorovať krásu umeleckých diel,	Kultúra
Sociálne	počúvať s porozumením a citovým zaangažovaním detskú ľudovú a autorskú poéziu, rozprávky a príbehy,	Kultúra

Sociálne	vnímať s citovým zaangažovaním bábkové divadlo a iné detské divadlo (čínohru, spevohru),	Kultúra
----------	--	---------

Učebné zdroje:

- imaginácia, inšpirácia, intuícia
- Věneček, zborník pre rodičov malých detí
- Všeobecná náuka o človeku, R. Steiner
- Leven met het jaar (ročný kolobeh), CHristiane Kutik, Eva Maria Ott heidmann
- Studánky
- internet
- zozbierané piesne, riekanky, kolohry učiteliek waldorfských materských škôl
- Proč deti potřebují pohádky, Jacob Streit
- rozprávkové knihy, slovenské aj zahraničné

Metódy a prostriedky hodnotenia dosiahnutia vytýčených výchovno-vzdelávacích cieľov:

Učiteľ v ideálnom prípade sprevádza dieťa počas celého pobytu v materskej škole (od 3 do 6-7 rokov). Tak môže počas dlhšieho obdobia spoznávať osobnosť každého dieťaťa, sledovať jeho vývin so zmenami a pokrokmi. Získavanie poznatkov o dieťati je dlhodobý proces a učiteľ si o tom vedie písomné záznamy. Tým, že je s dieťaťom dlhodobo, pozoruje ho v najrôznejších situáciách a má dobrú príležitosť vytvoriť si o ňom ucelený obraz. Učiteľ tak získava možnosť stále viac prenikať do podstaty dieťaťa a pochopiť, čo potrebuje na svojej životnej ceste. Deti tým získavajú pocit vnútornej istoty a dôvery. Pri svojej práci s deťmi vychádza z dôkladného poznania vývinových období, ako aj z poznania individuálnych osobitostí a potrieb detí. Na tomto základe pracuje učiteľ v pedagogickej oblasti slobodne. To znamená, že obsah, plánovanie, organizácia života, úprava prostredia a samotný pedagogický prístup k deťom záleží od jeho výberu a voľby.

6. VYUČOVACÍ JAZYK

Vyučovacím jazykom je štátny jazyk Slovenskej republiky.

7. SPÔSOB, PODMIENKY UKONČOVANIA VÝCHOVY A VZDELÁVANIA A VYDÁVANIE DOKLADU O ZÍSKANOM VZDELANÍ

Predprimárne vzdelávanie ukončuje dieťa spravidla v školskom roku, v ktorom do 31. augusta dosiahne šiesty rok veku a dosiahne školskú spôsobilosť.

Dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania, ktoré vydáva materská škola na konci školského roka.

8. PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Výchovno-vzdelávaciu činnosť v materskej škole vykonávajú učiteľky predprimárneho vzdelávania, ktoré spĺňajú podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti v súlade s platnou legislatívou.

Vo waldorfskej materskej škole je dôležitým činiteľom práve učiteľ, ktorý dieťa sprevádza a pomáha mu spoznávať a rozvíjať jeho schopnosti a vlohy. Od osobnosti učiteľa sa rozvíja vonkajší i vnútorný život detskej skupiny.

Osobnosť učiteľa.

Na formovanie dieťaťa vplýva učiteľ, ktorý je s ním v dennom kontakte. Aj od neho záleží akým smerom sa bude uberať ďalší vývin dieťaťa. Preto sú nároky na učiteľa vysoké. Zodpovednosť, tvorivosť, pravdivosť, sebvýchova a sebvzdelávanie sú hodnoty, ktoré pozitívne ovplyvňujú jeho vývoj. Stretnutie medzi učiteľom a dieťaťom je proces vzájomného obohacovania a inšpirácie. Každý učiteľ vtláča pečať svojej osobnosti do triedy, v ktorej pracuje, čím sa stáva každá trieda jedinečnou.

Vo výchove je dôležitá samotná vnútorná práca učiteľa, ktorá mu pomáha nájsť cestu k dieťaťu. Keď napríklad chce, aby deti pekne upratali triedu, musí mať vzťah k upratovaniu aj on sám, byť poriadkumilovný, alebo pracovať na premene vlastného vzťahu k poriadku. Práca s deťmi začína prácou na sebe, potom sa bude ukazovať ako plodná. Tomu napomáhajú napr. umelecké činnosti: spev, eurytmia, štúdium odbornej literatúry a diel Rudolfa Steinera a iné. Spätný pohľad na deň dáva učiteľovi možnosť vidieť, kde je potrebné urobiť ďalší krok k sebvýchove. Podobne sa učiteľ na konci dňa vracia v predstavách k deťom, pripomenie si niektoré situácie z dňa. Je to jedna zo súčastí vnútornej práce učiteľa, ktorá mu pomáha nájsť cestu k dieťaťu.

Pedagogická konferencia je miesto, kde je táto práca prehĺbená, kde sa môže spolu s ostatnými kolegami podeliť o skúsenosti a riešiť pedagogické otázky.

Ďalšou činnosťou učiteľa sú konzultačné hodiny pre rodičov, návštevy v rodine, práca s rodičmi detí (ktorí už materskú školu navštevujú, i s novými záujemcami). Práca s verejnosťou, prednášky, organizovanie tvorivých dielní, Dňa otvorených dverí. Možnosťou je stáž pre študentov, prípadne návštevy pre ďalších záujemcov.

9. MATERIÁLNO-TECHNICKÉ A PRIESTOROVÉ PODMIENKY MATERSKEJ ŠKOLY

Materiálne podmienky

Dôležitú úlohu pri výchove zohráva prostredie, ktoré dieťa obklopuje. Z pohľadu pedagogiky Rudolfa Steinera je pre tento vek dieťaťa najprimeranejšie domáce prostredie s príjemnou atmosférou. Ak učiteľ vytvorí prostredie, v ktorom je zachovaný priestor pre konanie a prežívanie dieťaťa, dáva mu možnosť prirodzene sa prejaviť. Zariadenie a hračky z prírodného materiálu nesú v sebe stopy života. Čím viac zostávajú vo svojej pôvodnej podobe (ovčia vlna, drevo, včelí vosk, bavlna, hodváb...), tým sú pre dieťa pravdivejšie a podporujú dieťa v tvorivosti. Tvorba prostredia je vo waldorfskej materskej škole jedným zo základných výchovných prostriedkov. Vychádza z jednotlivých období vývinu dieťaťa. Platí tu zásada, čím je dieťa mladšie, tým je citlivejšie a zraniteľnejšie, teda o to väčšia zodpovednosť prináleží vychovávateľovi. Triedy majú charakter domáceho prostredia. Farebnosť priestoru zodpovedá jeho účelu a vekovej skupine, ktorej slúži. Vhodné sú farby pestré, veselé, čím sa

v dieťati podporuje radostné prežívanie, zároveň majú mať primeranú intenzitu, aby neunúvali a nepoškodzovali detský zrak. Používajú sa predovšetkým primárne farby, jemné teplé tóny (napr. jemná ružová), typické farby ročných období, sviatkov a pod. Materiály sú využívané z prírodných zdrojov, čím si dieťa vytvára spojenie s prírodou. Sú príjemné na dotyk a dávajú pocit tepla. Dôležitá je tiež intenzita svetla v priestore, ktorá sa mení podľa účelu.

Vo vhodnom prostredí prichádza dieťa k vlastnému slobodnému jednaniu, ktoré sa prejavuje najmä v tvorivej hre. Dieťa potrebuje istotu a tá sa tvorí aj vplyvom usporiadania vecí v priestore. Veci majú mať svoje miesto, aby sa dieťa na základe zvykov vedelo vo svojom okolí orientovať.

Interiér

Základné požiadavky na vybavenie vnútorných priestorov waldorfskej materskej školy sú jednoduchosť a účelnosť, ľahká údržba a manipulácia s nimi, bezpečnosť. V triede sú prvky „maminy kuchyne“ s možnosťou varenia, pečenia, umývania riadu i skutočné náradie v pracovnej dielni. Priestor je rozčlenený na útulné kútiky pre intímne detské hry. Trieda je vybavená dreveným nábytkom s policami a rôznymi viacúčelovými stojanmi. V policiach sú uložené materiály (pastelky, farby, štetce, výkresy, lep, nožnice, včelí vosk, ovčia vlna, rámy, látky a nite na tkanie a vyšívanie), ku ktorým majú deti voľný prístup a využívajú ich napr. aj pri voľnej hre. Je tu aj miesto pre nedokončené práce, na ktorých pracujú staršie deti aj viac dní. Stojany, ohobľované dosky a drevené kocky rôznych veľkostí slúžia deťom ako stavebný materiál pre domčeky a úkryty, ktoré si stavajú pri voľných hrách. Ako doplnok slúžia prírodné bavlnené látky rôznych veľkostí a farieb. V prútených košíkoch je rôznych prírodných materiálov (gaštany, šišky, žalude, kamienky, mušle, konáriky, pníky, samorasty, orechy). Ďalším vybavením triedy môžu byť drevené hojdačky, pohyblivé hračky, vozíky, šaty na prezliekanie, šatky a iné materiály podľa zväženia učiteľa. Deťom ponúkame nedotvorené hračky. Pri hre s nimi sa rozvíja detská tvorivosť a fantázia, záleží len na dieťati, ako hračku použije.

Stôl ročných období

V triede sú stabilné miesta, o ktoré sa potrebuje oprieť dočasná detská neistota. Patrí k nim pracovné miesto učiteľa, kde ho deti v prípade potreby vždy nájdu. Jediným miestom v triede, ktoré sa nevyužíva na hru, je stôl ročných období. Výzdobe tohto miesta je venovaná zvláštna pozornosť. Aj takýmto spôsobom sa dieťa primerane veku učí úcte a vážnosti. učiteľ na ňom citlivo vytvára umeleckú výzdobu k sviatkom roka i k náladám jednotlivých ročných období. Ročný kolobeh v prírode je odrazom farebnosti, výzdoby a vybavenia v triede, napr. jeseň – látky na ročnom stole, obrúsky na stoloch, poličkách a pod., farby - hnedá, tmavozelená, červená, oranžová. Súčasťou triedy waldorfskej materskej školy môže byť obraz madony s dieťaťom (napr. Rafaelova „Sixtínska madona“). Je to obraz zodpovedajúci naladeniu dieťaťa v predškolskom veku, ktoré potrebuje cítiť okolo seba materinskú ochranu. Interiér triedy dopĺňa priestor na popoludňajší odpočinok detí. Každé dieťa má svoju vlastnú postieľku.

Exteriér

Príroda je priam predurčená k hrám. Je rajom pre detské otvorené vnímanie, nekonečnou knihou života, vždy otvorenou telocvičňou, miestom pre dobrodružstvo aj samotu, pre experimenty a rozvíjanie tvorivej fantázie. Dieťa v prvom sedemročí prežíva svoje prvé dobrodružstvá v ohraničenom bezpečí záhrady. V tomto známom kúsku prírody je pánom svojho času, svojich síl, emócií a nemusí sa podriaďovať obmedzeniam ako v uzavretých priestoroch. Záhrada (dvor) by mala byť dostatočne členitá a rozmanitá. Nájde sa v nej miesto pre stromy a záhony, pre kludný odpočinok i pohybovú aktivitu detí. Vhodné sú skryté zákutia, pieskovisko a hojdačky. Dieťa ocení možnosť vyliezť na strom, postaviť si vlastnú stavbu napr. z drevených dosiek, látok, povrazov, môže experimentovať s

vodou, hlinou či rastlinami. Prírodný kopec je miesto na zdolávanie, testovanie vlastných síl, uvedomovanie si výškových rozdielov a matematických pojmov (hore, dolu a pod.). V zime slúži na sánkovanie, lyžovanie. Priestor môžeme doplniť pohyblivou plošinou, kde si dieťa cvičí rovnováhu, vežou na ktorú vylieza po rebríku a dolu sa spúšťa kĺzačkou alebo rôznymi typmi preliezačiek.

Práca na záhrade, ktorú môžu deti pozorovať a podľa svojich možností k nej prispieť sa v nich ukladá ako emotívny obraz na celý život. Nepotrebuje odborné výklady a mravné zdôvodňovania. Stačí vidieť dospelého, naozaj zaujatého prácou. Od prvých krokov si tu dieťa buduje zmysel pre pohyb a priestor, ktorý sa tvorí len vlastnou skúsenosťou. Zážitky v záhrade prispievajú k rozvíjaniu všetkých zmyslov. Deň strávený v záhrade naplní dieťa zážitkami natoľko, že nepotrebuje ani televíziu, zdravo sa unaví a vyhladne. Prírodné prostredie je skutočným zdrojom radosti a spokojnosti a pozitívne vplýva na rozvoj harmonickej osobnosti dieťaťa.

Hračky vo waldorfskej materskej škole

Hračky, ktoré ponúka waldorfská materská škola sú do určitej miery špecifické. Kvalitné látky, prírodné nedotvorené predmety poskytujú deťom možnosť byť vnútorne aktívne svojou fantáziou. Zmyslové vnemy nás privádzajú do spojitosti s pôvodom vecí: vôňa včelieho vosku, mäkkosť ovčej vlny, jemnosť hodvábu, tvrdosť kameňa, teplo dreva a pod. Jednou z dôležitých hračiek je bábika. Je obrazom človeka. Nepotrebuje ani anatomické detaily, dieťa si ju svojou fantáziou pretvára podľa potreby (môže plakať, smiať sa...). Bábika ušitá z látky a vyplnená ovčou vlnou, viazaná aj uzlíková, je schopná všetkých životných prejavov. Vie spať, jesť, dá sa o ňu starať a je vždy mäkká a prítulná.

Vo waldorfskej materskej škole deti zažívajú aj vlastnú výrobu hračiek. Môžu si vytvoriť napr. jednoduché bábiky zo šatiek a vlny. Tým si vytvárajú nasledujúci životný postoj: to, čo potrebujeme, si dokážeme aj vyrobiť. Deti sa stávajú menej náročnými, učia sa vážiť si veci a samé sú tvorivejšie a šikovnejšie.

10. PODMIENKY NA ZABEZPEČENIE OCHRANY ZDRAVIA PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ

Podľa zákona č.124/2006 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, vedenie a zriaďovateľ materskej školy sú povinní sa starať o bezpečnosť a ochranu zdravia detí a všetkých dospelých osôb, ktoré sa nachádzajú s jeho vedomím na jeho pracovisku a v jeho priestoroch.

Za bezpečnosť a ochranu zdravia dieťaťa zodpovedajú pedagogickí zamestnanci materskej školy od prevzatia dieťaťa až po jeho odovzдание zákonnému zástupcovi, alebo ním splnomocnenej osobe.

Zamestnanci aj rodičia sa pri zaistení bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní riadia platnými internými smernicami a legislatívou.

11. VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA DETÍ

VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA ZAMESTNANCOV ŠKOLY

Život vo waldorfskej materskej škole je v podstate najmä otázkou medziľudských vzťahov. Pravidlá a dohody sa tvoria ľuďmi, ktorých sa týkajú. Pri ich tvorení sú si všetci zúčastnení rovní. Učitelia sa

stretávajú pravidelne raz do týždňa na pedagogických konferenciách, kde sa okrem iného spätne pozerajú na pedagogický proces a z toho utvárajú impulzy k ďalšej práci na sebe (sebahodnotenie) a v pedagogickom procese.

V rámci otázok týkajúcich sa detí môžu pracovať napr. formou intervízie, čo znamená riešenia momentálnej situácie či pedagogického problému. Iná forma je pozorovanie dieťaťa, kedy pedagógovia pristupujú k dlhodobej práci na hlbšom porozumení správania určitého dieťaťa. Pozorovanie dieťaťa je 3 - týždňová práca, ktorá postupne vykresľuje dieťa v jeho vonkajšej podobe až po vnútorné prejavy a tendencie. Na základe takéhoto podrobného vnímania dieťaťa sa postupne môžeme pokúsiť pristúpiť k riešeniu a voľbe pedagogického prístupu.

Pedagogická konferencia je zároveň miestom vlastnej pedagogickej činnosti a vzdelávania učiteľov.

Deti nie sú hodnotené v zmysle morálnom (napríklad, či sú dobré alebo zlé). Vždy sa len popisuje konkrétny prejav dieťaťa a následne vyjadrí pocit voči tomuto prejavu (napríklad, mne sa toto páči, nepáči). Vychádzame pri tom z poznania, že dieťa v prvom sedemročí ešte nedokáže zaujať vlastný morálny postoj.

Učiteľky si robia poznámky o deťoch, kde zaznamenávajú ich prejavy, poznatky a schopnosti. Záznamy navzájom konfrontujú (napríklad na pedagogickej konferencii) a využívajú ich v ďalšom výchovnom pôsobení na dieťa a v individuálnom prístupe.

12. POŽIADAVKY NA KONTINUÁLNE VZDELÁVANIE PEDAGOGICKÝCH A ODBORNÝCH ZAMESTNANCOV

Snahou materskej školy je vytvoriť také podmienky, aby každý pedagogický i odborný zamestnanec mal možnosť neustále sa vzdelávať.

Ďalšie vzdelávanie si zamestnanci plánujú samostatne, napríklad navštevujú semináre u nás i v zahraničí zamerané najmä na waldorfskú pedagogiku.